

JÓ PÁSZTOR

KERESZTYÉN CSALÁDI LAP.

SZERKESZTI
KOVÁCS SÁNDOR
THEOL. AKAD. TANÁR.

ÁRA:
EGY ÉVRE 2 KORONA. — FÉLÉVRE
1 KORONA 20 FILLÉR.

Oltár.

*Im füstölög már az oltár,
S karácsonyra hívogat:
Fárulj bizó hittel,
Áldottá lesz rajta, hidd el,
Bármí csekély áldozat.
Az, aki odafenn
Sorsodat intézi,
Nem is az adományt,
De szivedet nézi.*

*S ha koldus szivére csöppent
Alamizsnád balzsamot:
Bár a szegény esdve kérte,
Ne várj itt jutalmat érte,
Megfizetnek majd amott:
Látatlan drága kincs
Itt is vár magában
Lelki ismereted
Nyugtató szavában.*

Lévay József.

Találák a gyermeket az ő anyjával.

Irta: *Baksay Sándor.*

A kereszténység nagyobbik fele csudálatos bájjal, hódító varázsszal, örök szépséggel, örök ifjúsággal ruhazza fel az Ő alakját. Boldogságát oly mennyeinek, fájdalmát oly még mennyeibbnek, szeretetét, dicsőségét oly éginek rajzolja, nevének, tiszteletének oly fényes és gyakori ünnepeket szentel, hogy a másik fél ösztönszerűleg a reakció terére lép miatta.

Boldogságos Szűz, Fájdalmak asszonya; mint fia a fájdalmak embere.

Mennyek királynéja, sőt Magyarok asszonya. Magyarország istápjja. Mert Magyarország regnum Marianum. Ezt állítja Bársony püspök Nagyváradról.

Ezt tagadja Matkó István valahonnan és egyuttal a másik végletbe viszi a dolgot.

Prédikál mindenről, amit két szeme meglát a bibliában. Péter tagadásáról, Tamás hitetlenségéről, Zebedeus fiairól, hétszer bűnös Magdolnáról, szorgalmatos Márháról, jobbrészt választott Máriáról.

Prédikál a farizeusról, a sadduceusról, a gergenzénusról.

Prédikál a róka Herodesről, a szép Herodiásról, Saloméról; a ragyogó Berenicéről (a ki lebontott hajjal, tépett köntösben és mezítelen lábbal járt a vérrel patakozó utcákon, hogy a római helytartót könyörületre indítsa abban a nagy mézszárlásban, mely háromezer embert ölt rakásra Jeruzsálem utcáin) és férjéről, a Mihaszna Agrippa királyról: Drusiláról és szeretőjéről, a boldogtalan Felixről; a nemes Festusról, a pozitívisták ezen őseről; a krédóba került Pilátusról és álmodozó feleségéről.

Prédikál a kis Zákeusról, az első vagyombukotról, a ki kész hitelezőivel 50 százalékra kiegyezni, a ki kész négyannyit adni helyébe, ha valakitől valamit patvarkodással elvett, — a mit bizonyítani is kéne tudni és a ki zsidó ugyan, de nevét diákosra változtatta, hogy az atyafiai rá ne ismerjenek . . .

Prédikál a császárról, a kinek meg kell adni, a mi a császáré (alkalmas textus lukmaszedéskor és kepehordáskor).

Prédikál a Bálám szamaráról, a kinek több esze volt, mint a gazdájának. (Ez is jó textus, mikor a papot bántják: Nemde nem a te szamarad vagyok-e én, hát miért ütsz engemet?)

Prédikál Júdásról és a péuznek szerelméről . . .

Hát még arról a gonosztevőről, aki legelsőnek jutott be a meunyországba! Legeslegelőször is egy gonosztevő lator . . .

• Prédikál mindenről ötven esztendeig. Akkor jubilál és hirdeti, hogy nincs egyetlen lókus nincs egyetlen alak a szentírásban, amelyről ő ne mondott volna rövid és együgyű tanítást . . .

Csak egyetlenegy név nem jött ajkaira soha. Az egyetlen. Aki édes fájdalommal mosolyog, a bölcső felett, melyet napkeleti királyok arannyal, tömjénnel és mirrhával halmoznak el és ki később átvert szívvel áll a kereszt alatt. Az egyetlen. Az anya.

Mikor az ősz szent Polycarpust máglyára kötötték, azt mondták neki: «Tagadd meg a Jézus Krisztust és megszabadulsz.» «Megtagadjam?» felelt a martyr, «de hiszen nyolcvan esztendeje, hogy szolgálom és sohasem tett velem mást csak jót, és most megtagadjam?»

Hát kötözzétek már most arra a máglyára Matkó István uramat és mondjátok neki: «Prédikálj szűz Máriáról, különben meggyújtunk.» «Prédikáljak?» kérdeni fogja elszántan a vén igazhitű, — «de hiszen ötven esztendő óta nem tettem és most . . . hordasam ki magamat a faluból?» És engedi magát felgyújtani inkább, hogysen Máriáról prédikáljon.

Már ez így van és ha már így van, nézzük is el egymásnak. Soha egyéb baja ne legyen a magyar hazának.

— Gyere le no öreg arról a máglyáról. Senki se akarja a te vén csontjaidat még zörgőbbé tenni. Az kellene még csak, hogy ereklyének maradj közöttünk! Beszéljünk okosan.

— Látod öreg akár mint hallgatsz is, azért ő mindig megmarad legnagyobb és legtiszteletreméltóbb alakjaul a történetnek, az evangéliumnak. Egyik fényes szálaul annak a sugárözönnek, mely az igazság napját környezi . . .

— Igen, még a pogány előtt is dörmögi a vén Matkó.

— Aztán anya . . .

— Még pedig tüköre az anyáknak, . . . aztán neki tüzelődik az öreg és folytatja:

— Olvassátok az anyai alázatos hálaadásnak azt a szívreható énekét: Örvendez az én lelkem az én megtartó Istenemben . . .

Nézzétek a mint kis fiát ölbe fogva fut Egyiptom felé . . .

Mikor Simeon megjósolja neki: A te lelkedet is áthatja az éles tűr.

Halljátok a gyöngéd szemrehányást, a melylyel feddi a doktorok között feltalált fiát: Fiam, miért cselekedted ezt mi velünk?

Nézzétek tűnődő arcát, midőn forgatja elméjében fia feleletét: Nem tudjátok-e, hogy nekem azokban kell foglalatoskodnom, melyek az én atyámnak dolgai?

Azután egyszerre, mintha eltűnnék a történet színhelyéről.

Nem.

Ott van mindenütt; a sokasággal együtt kíséri, féltve, óva, figyelve minden szavát, tettét, mozdulatát.

A vendégségben ő figyelmezteti: Fiam, ezeknek az embereknek elfogyott a boruk. (Mégis csak rokonaink lehettek nekünk a zsidók.)

Mikor tanít, ellenségei zavarba akarják hozni: Imhol a te anyád keres tégedet.

Vajjon nincs-e ott a virágvasárnapi bevonulásnál? Nem hallja-e szívszakasztó örömmel a hozsánnákat? Nem látja-e diadalban ragyogó szemekkel a pálmaágak hullását?

És midőn a kálvárián egy keserves jajkiáltás tör ki a szenvedő ajkairól, hogy őt az atya elhagyta, az elborult szemek nem látják-e ott azt az asszonyt?

Minden elhagyta, az anya nem. A nap elrejtőzik, az anya helyén marad. A föld megrendül, hogy halottait hányja ki, az anya mozdulatlanul áll. A templom kárpitja ketté hasad; az anyai szív nem hasad ketté. Ha ketté hasadna: ki maradna még meg a kereszt tövében?

No látod öreg Matkó; és te le tudtál élni egy hosszú életet a nélkül, hogy ezt az alakot megláttad volna? Beszéltél — de hány-szor — Annásról és Kajafásról, Ákhábról és Jézabelről, Ásvérusról és Vásti királynéről, Sámsouról és Déliláról és Izmaelről, Szodomáról és Gomorrháról, Sidákról, Misákról és Abednégóról, Dánról és Bersebáról.

Csak Máriáról nem.

Most már hát miután úgy meglágyult az a te polémiában megkérgesedett szíved, jer, és méltóztasd egy-egy tekintetre azokat, a kiket egész földi életedben fumigáltál. Pedig tudom, hogy neked is volt anyád, aki minden hátbaütést, amit te zordon apádtól kaptál, egy-egy csókkal gyógyított be titokban.

Jer, és ha tudtál valaha áldozni, emeld föl a te szikár kezedet, és áldd meg őket sorba. Mondj minden anyának egy-egy jó szót. Annak is, akinek korona övedzi homlokát, annak is, aki darócza pólált fiát csókolgatja. Mert az az isten legnemesebb termése. Azt mondják, de látom a szemedből, hogy te nem hiszed. Te szerinted az isten legnemesebb teremtese egy kötekedő vén pap, aki ököllel veri a bibliát.

Tekints oda arra a betlehemi jászolra. Nézz át a napkeleti bölcsek feje fölött. Úgy van, amint az írás mondja: Találák a gyermekket az ő anyjával. No csak le azzal a kézzel. Itt te ne próbálj áldogatni, hanem borulj le, és esedezz áldásért arra a te makacs koponyádra. Egy kis eleven szenet.

A mit itt látsz, azt látod az egész világban mindenütt. A néger rabszolgánál épen úgy, mint a királyné asszonyok házában. Még a grófnéknál is sokszor talárod a gyermeket az ő anyjával.

Még ott is, ahol nem látod testi szemeiddel. Ott is ott van, mint egy gondviselés vagy gondviseletlenség. De ott van.

Nézd ezt a csoport mindennemű és korú gyereket itt az utcán. Bot, göröngy, husáng és kődarab kezükben, háborút folytatnak egymással; azután annak a kósza ebnek esnek, mely messziről ismeri már és igyekeznék kikerülni őket. A butykos zsidó éppugy megkapja tőlük a magáét, mint a kuka koldús. — Látod az anyjukat ezeknek a gyermekeknek? Pedig itt van. Abban a puruttyságban, mely e szerencsétlen teremtések egyenruháját képezi. A hány gyerek, annyi gondatlan anya. Talán békétlenségben élő, házi kereszt alatt nyögő, maga is házi kereszt, talán nyomor és inség alatt elfáradt, talán betegségtől elcsigázott teremtés: de ha féllába, félkeze a koporsóban volna, sem volna szabad gyermekének ilyennek lenni. — Talárod a gyermeket az ő anyjával.

De nézd ezeket is. Nem, nem azt a módos kis teremtést, ahol a szeretet fényűzése mindent fölrakott arra a térdig érő szoknyácskára és térden felül megkötött harisnyára, hanem ezt a kis kópét az ő kurtára nyírt szöszhajával. Azt hinnéd férfigyerek, ha nem látnád rajta az öreg nemzetes asszony egykori hálóköntösét ügyesen hozzászabva arányos kis termetéhez, és nem látnád ezt napról-napra kimosottan kerülni ez eleven tagokra. Hát ezt a rendes, tiszta arcot látod-e? Azt a nyugodt és bátor tekintetet, mely azt mondja: a tiszta vízhez és friss levegőhöz nekem is annyi jogom van, mint a királykisasszonynak; és azt a szelid mosolyt, mely azt vallja: engem épen olyan szeretet ápol vagy még nagyobb, mint a királyleányt . . . Talárod a gyermeket az ő anyjával.

Tekints be ezen a másik ablakon. Itt lakik Penelope. Az apa ki tudja hol tévelyeg és szaggatja vagy épen issza gyermeke rongyait melyeket Penelope fölszedetet és összevarrogat éjjel. Nézd, mint csillognak az új öltések az ócska rongyokon. Talárod a gyermeket az ő anyjával.

Most nézz abba a még homályosabb hajlékba. Két kicsiny ágy egymás mellett, mindkettőben egy-egy kicsiny élet szundikál, talán hörög. Az ágy szélén két alak. Az egyik csont, vigyorgó csont, mely karmait kezdi kinyújtogatni, hogy beléjök fojtsa azt a hörögést. A másik az anya. Retteg a gyöngye életért, és nyugalmas derűtséget mutat mégis. Zokogása mosolyra válik — vonagló ajkak mosolya. Hiszen neki bátorítani kell és nem elrémíteni. Óh drága családsága

annak a szent szívnek. — Ha a betegség tovább tart, a kisdéd test gyengül: ez a szív a legférfiasabb erő pánczéjába öltözködik, kiáll hihetetlen, fáradalmat, nem eszik, nem alszik éjen-napou át. Kémleli a betegség lefolyását, szemeit majd a kis szenvedőre, majd a Nagyra emeli; fogadást tesz, hogy ezt a gyermeket Neki szenteli, ha megtartja. Találjuk a gyermeket az ő anyjával.

Öreg Matkó István! sokalod és megveted ezt a nagy anyakultuszt. Hogy hát az apa semmi? Dehogy semmi! Hogy volna semmi? Hallod ezt a rettenetes menydörgést, mely a szomszédházat megrázkódtatta? Egy ajtócsattanás volt az egész, az apai erő és hatalom nyilvánulása. Odabenn egy isten nélkül való kis teremtés, a ki mindig kilesi, mikor akar valaki elalunni és akkor akkora lármát csap, hogy a halott is felriadna rá. Fel is riad az ur a mellékszobában, magára hányja ruháit, s kimegy a lovait megnézni vagy a csillagait. Megállj kölyök, nőjj meg csak! szól és maga után vágja az ajtót. A kölyök még jobban ordít, míg fel nem veszik. De neki nem mindegy ám, akárki vegye karra. Neki csak az egyetlen kell. Hát azt hallottad-e öreg Matkó István, hogy meddig bírja ki az ember alvás nélkül? «Negyvennyolcz óráig — nem», azt mondod. Nem ám az ember. De ez az anya hetek óta nem alszik. Találoed a gyermeket az ő anyjával.

Azután egyszer csak elközelget a tavasz, amit úgy hívnak, hogy szenvedélyek kora. A gyermek szárnyait próbálgatja, ha meg tudná-e ő is perzselni úgy, mint a vacsoravesztő. Hogy ez ne történjék, az anya megkettőzteti éberségét és szeretetét. Széppé, kellemessé tenni a házat, hogy gyermekei máshová ne vágyjanak. Megválogatja gyermeke társait; az ő háza legyen menedék az erkölcsi veszélyek ellen. Tudja, hogy gyermekei hibákat követhetnek el; de vigyáz arra, hogy semmit el ne kövessenek, ami aljas. Legyenek kevélyek minden iránt, aminek érintése szennyező és nemtelen. Fiaim — mondá egykor egy anya — hiszem, hogy volna erőm nézni haldoklóstokat, de meghalnék, ha látnom kellene aljasságtokat.» Találoed a gyermeket az ő anyjával.

Még a halálban is. Olvastam egykor egy síratot, melyet anyja sírkövére írt a fiú. «Pihenj békében óh anyám! A te fiad neked holtod után is szót fogad.»

Micsoda hatalom az, mely még a sírból is kiszól és parancsol és szavát fogadják:

Gyermekem! énérettem őrizd erkölcsödöt, énérettem tartsd tisztán szivedet. Isten szerelmére, anyád emlékére, maradj az én fiam, angyalok testvére.

Most emelkedjünk fel: fejjebb a levegő-égnél; igen magasan; oda, ahol még most járja az 1861-iki esztendő. Május 8-ika van. A fővárosban halott van. Gróf Teleky László.

Lenn az Alföldön egy barátságos hajlékban egy kis társaság ül együtt. Négy asszony és öt férfi beszélgetnek vidáman. Vigyük meg nekik a szomorú újságot. Olvassuk el nekik a bús izenetet, amit — gondolom — Jókai írt meg. Majd meghallod, mit szólnak rá:

Igen; elolvassák reszkető hangon, egész odáig: «Áldásunk te rajtad, áldásod mirajtunk! . . . Akkor egy pillanatnyi szünete után a megdöbbenésnek, a négy asszony egyszerre megszólal:

«Istenem! Él-e az édes anyja?»

* * *

Él-e az édes anyja! A férfiak szívét egészen más kérdés emésztette.

Öreg Matkó! ne törülgesd a szemedet.

Kivánj boldog karácsonyt minden házba, ahol együtt találsz a gyermeket az ő anyjával.

Azután térj vissza kétszázésettendős sírodba.

A 95 tétel magyarázatából.

Jegyzet. Mikor Luther a 95 tételt kiszegte, természetes, hogy azok tartalmával és jelentőségével már tisztában volt, hiszen vitatkozni akart. Minthogy azonban vitatkozó nem jelentkezett, tételeit pedig hamarosan kezdtek jobbra-balra el- és félremagyarázni, elhatározta, hogy azokat bővebben is megmagyarázza és igazolja. Megcselekedte ezt a szószékről, «A bűnbocsánatról és kegyelemről» tartott beszédében, a mely 1517. nov. havában jelent meg s a melyben a néphez szólott, majd a Prieriás Sylvester és Tetzl János gyalázó irataira adott «A pápa bűnbocsánatáról és kegyelméről» szóló beszéd szabadsága» című válaszában, a mely 1518. elején jelent meg. De ugyanez idő alatt szorgalmasan dolgozgatott tételeinek részletes magyarázatán s igazolásán is s a mint készen volt, Jeromos (Skultétus) brandenburgi püspökhöz, mint a wittenbergi egyetem felügyelőjéhez terjesztette fel művét jóváhagyás végett. A püspök jó ideig hallgatott, de mert attól tartott, hogy Luther esetleg az ő beleegyezése nélkül is kiadja iratát, végre is a lévini kolostor apátját küldötte hozzá, azzal a kéréssel, hogy egy ideig még várjon művének közrebocsátásával. Luther ezt meg is ígérte. Mikor azonban 1518. május közepén visszatért heidelbergi útjáról, szerzetrendje gyűléséről, újra átnézte, kibővítette s javította dolgozatát és május 30-án kéziratban megküldte Staupitz Jánosnak, a rend fejének, azon kéréssel, hogy terjeszse fel azt a pápához, mint a kinek ajánlotta. De egyszersmind Wittenbergben sajtó alá is adta s augusztus 21-én «Resultationes disputationum de indulgentiarum virtute» címen a Staupitzhoz írt levéllel s a X. Leó pápának szóló ajánlattal meg is jelent.

Luther e műve mintegy felebbezésnek tekinthető a pápához. Maga is kijelenti, hogy ez iratával azért fordul a pápához, hogy nála védelmet és biztos menedéket találjon ellenségeivel szemben. Rómában azonban ez az irat nagy megdöbbenést keltett. Eleinte azon jártatták eszükét a római fő-papok, hogy ha másként nem lehet, méreg, vagy gyilok által szabadítják meg az egyházat a veszedelmes wittenbergi baráttól. De egyelőre mégis csak beérték azzal, hogy megidézék és felelősségre vonják. Luther barátait ellenben ez az irat teljesen megerősítette a reformáció ügyének igazságában. S ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen abban Luther a maga tételeit a Szent Írásból és a józan észből merített érvekkel alaposan s meggyőző erővel igazolja.

Ez a mű is különböző A, B, C, D és E-vel jelzett kiadásban maradt ránk. Az A-val jelzett az eredeti wittenbergi kiadás. Ezt vette alapul Knaake és egyszersmind a B-hez csatolt s a sajtóhibákra vonatkozó jegyzéket. Az eredeti szöveg latin. Német fordítását legelőször a levelek nélkül a lipcei és hallei gyűjteményben, a leveleket pedig ugyancsak németül az altenburgi kiadásban találjuk meg.

A bűnbocsánat erejéről szóló tételek magyarázata és igazolása.

I. Tétel.

Urunk és mesterünk a Jézus Krisztus azt mondja: »Térjete meg stb.;« akarja hogy a hűvek egész élete megtérés legyen.

E tételt állom és annak igazságában épenséggel nem kételkedem.

Mindamellett tekintettel az avatatlanokra igazolom azt először is magából a görög szóból. »Methanoieite« annyit jelent, hogy: Térjete meg, a mit egészen szó szerint latinul »transmentamini« szóval fejezhetünk ki, vagyis ilyen formán: öltözzetek fel más érzületet és értelmet, legyetek ismét okosak, hagyjatok fel eddigi gondolkodástokkal és lelki irányotokkal és más életet élve ezentúl ti, akik eddig csak a földieken csüngtetek, a mennyieikre viseljetek gondot. Az apostol Róm. 12₂-ben ezt így fejezi ki: «Újuljatok meg elmétek ujságában.» E megújulás eredménye, hogy a bűnös ismét észre tér és megútálja a bűnét.

Tiszta dolog azonban, hogy ez észretérésnek, vagy ezen magunk megútálásának egész életünkön át kell tartania ama mondás (Máté ev. 10₃₀) szerint: »A ki gyűllöli életét e földön, megtartja azt az örök életre.« Szintúgy Máté ev. 10₃₈: »A ki fel nem veszi a maga keresztjét és nem követ engem, az nem méltó hozzám.« S ugyanott (Máté ev. 10₄₁): »Nem jöttem, hogy békességet hozzak a földre, hanem fegyvert« és (Máté ev. 5₁): »Boldogok, a kik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.« És Pál Róm. 6. és 8. s sok más helyen meghagyja, hogy »a testet megfeszítsük és tagjainkat, mi kik itt e földön élünk.« És Gal. 5₂₄. arra oktat, hogy: »A testet megfeszítsük

minden ő kívánságaival együtt.« És 2. Kor. 6₄, 5. mondja: »Mindezenben úgy viseljük magunkat, mint Istennek szolgálói nagy tőrésben, munkában, virrasztásban, böjtölésben stb.« Mindezt pedig részletesen azért sorolom elő, mert felveszem, hogy olyanokkal vagyom dolgom, a kik a mi ügyünkben járatlanok. Ugyanez okból igazolom a szóban forgó tételt másodsorban észbeli okokkal is. Minthogy Krisztus a lélek és nem a betű mestere és az ő igéi is lélek és élet, kétségtelen, hogy ő csakis oly bűnbocsánatra tanít, a mely lélekben és igazságban megyen véghez; nem pedig olyanra, a melyet külsőkép a legönhittebb képmutatók is megcselekedhetnek, azok, akik mikor böjtölnek, arcukat eltorzítják, akik az utcák szögletein imádkoznak és kürtöt fúvatnak, mikor alamizsnát osztogatnak. Krisztus, mondom csakis oly bűnbocsánatot taníthat, a melyet bármely állásban megcselekedhetünk, a melyet végrehajthat a király a maga bíborában, a pap a maga ékességében, a fejedelem a maga méltóságában, ép úgy, mint a barát, vagy a koldús a maga csuhájában és rongyában; minőt Dániel és az ő társai Babylon falai közt is gyakoroltak. Mert Krisztus tanításának minden emberre, vagyis bármely állásban levő emberre alkalmazhatónak kell lennie.

Harmadszor: Mi egész életünkön át imádkozzuk és kell is imádkoznunk: »Bocsásd meg a mi vétkeinket«, következőleg egész életünkben gyakoroljuk a bűnbánatot és elégedetlenkedünk önmagunkkal, ha csak bolond módra azt nem véljük, hogy nekünk csak úgy színből szükséges bűneink bocsánatáért könyörögnünk. Mert azok a bűnök, a mikért kötelességünk könyörögni, bizony valóságos és nem csekély bűnök. És ha mindjárt megbocsáthatók is, bizony, hogyha azok nekünk meg nem bocsáttatnak, nem üdvözülhetünk.

II. Tétel.

És ez igét nem szabad vonatkoztatnunk a bűnbánat szentségére, (vagyis a papi hivatal által gyakorolt gyónásra és elégtételre).

Ezt a tételt is állom és igazolom.

Először is, mert a szertartásos bűnbánat bizonyos időhöz van kötve és épen azért mindenkor nem gyakorolható, hisz különben örökösen a paphoz kellene futkosnunk és egyebet sem tennünk, mint bűneinket megvallanunk és a kiszabott elégtételt teljesítenünk. Azért is szó sincs róla, hogy ez volna ama kereszt, melyről Krisztus mondja, hogy vegyük fel magunkra; vagy, hogy ebben állna a test kívánságainak megölekedése.

Másodsor: A szertartásos bűnbánat pusztán külső dolog és

feltételezi a benső bűnbánatot, mint a mely nélkül értéke nincs. Az igazi bűnbánat ellenben benső dolog és megáll a szertartások nélkül is.

Harmadszor: A szertartásos bűnbánat lehet képzelt és tettetett, holott az igazi bűnbánat csakis igaz és őszinte lehet. Ha nem őszinte, úgy csak afféle, mint a képmutatóké és épenséggel nem az, a miről Krisztus beszél.

Negyedszer: A szertartásos bűnbánatra vonatkozólag Krisztustól semmiféle parancsot nem vettünk; ellenkezőleg, azt csak a pápák s az egyház hozta be (legalább a mi annak harmadik részét t. i. az elégtételt illeti), éppen azért az az egyház beleegyezésével meg is változtatható. Ámde az evangélium szerint való bűnbánat isteni törvény, mely soha meg nem változtatható, mivel ez ama szüntelen való áldozat, melynek neve töredelmes és alázatos szív.

Ötödször: Itt kell megemlítenünk azt is, hogy az iskolás tudósok egyező értelemmel különbséget tesznek a foganatos bűnbánat és a szertartásos bűnbánat közt, a mennyiben ők a foganatos bűnbánatot, mint a szertartásos bűnbánat alapját, anyagát, vagy alanyát fogják fel.

III. Tétel.

De nem is vonatkozik csupán a benső bűnbánatra, sőt a benső mit sem ér, ha külsőleg a test különféle öldöklésében nem nyilatkozik meg.

Ezt a tételt is állom és igazolom.

Először is az apostol Róm. 2₁ parancsolja: »Álassátok oda a ti testeiteket élő, szent és Istennek kedves áldozata gyanánt.« És, hogy miként történjék ez, azt megmagyarázza ugyanazon a helyen világosan és bőven, a mikor azt mondja: «Hogy senki ne tartson többet magáról, mint a mit illik tartania, hogy fölöttébb ne bölcsekedjék, hanem szerényen gondolkodjék magáról, hogy egyik a másiknak szolgáljon és szeressék egymást, hogy a könyörgésben szorgalmatosak legyenek, hogy tűrjenek stb», a mint II. Kor. 6₄, 5. is mondja: «Mindenekben úgy viseljük magunkat, mint Istennek szolgálói, sok tűrésben, vigyázásban, bőjtölésben stb. De Krisztus is oktat Mát. 5. és 6-ban az igazi bőjtölésre, imádkozásra, alamizsnálkodásra. Szintúgy másutt Luk. 11, 41: «Adjatok alamizsnát abból, a mitek van s így minden tiszta leszen néktek».

Ebből foly, hogy az elégtétel ama három része, a bőjtölés, imádkozás, alamizsnálkodás, nem tartoznak lényegileg a szertartásos bűnbánathoz, mivel azok Krisztus parancsolatából folynak, hanem igenis hozzá tartoznak ama bizonyos mód és idő szerint, a hogyan

azokat az egyház elrendelte, vagyis abból a szempontból, hogy meddig kell imádkoznunk, böjtölnünk és adakoznunk. Szintazonképen, hogy mennyit és mit kell imádkoznunk, mennyit és mit nem szabad ennünk, mennyit és mit kell adnunk. Ámde a mennyiben azok az evangélium szerint való bűnbánatok; a böjtölés magában foglalja a testnek mindennemű fegyelmezését, tekintet nélkül az ételekben, avagy ruházatokban való válogatásra, avagy különbségre; az imádkozás pedig magában foglalja a léleknek mindennemű gyakorlását, történéjk bár az kegyes elmélkedés, olvasás, hallgatás vagy könyörgés által; az alamizsnálkodás végre magában foglalja a felebarátaink iránt való szivességnek bármely módját. Úgy, hogy tehát a keresztyén ember a böjtöléssel önmagának, az imádkozással Istennek, az alamizsnálkodással pedig felebarátjának szolgál. Az elsővel meg kell fékeznie a test kívánságait és élnie mértékletesen és tisztán. A másodikkal meg kell fékeznie felfuvalkodottságát és élnie kegyesen. A harmadikkal meg kell fékeznie érzéki vágyait és igaz életet élnie, ezen a világon. Épen azért a testnek mindennemű megöklése, melyet a töredelmes bűnbánó önmagán végrehajt, a benső bűnbánatra tartozik, mint annak gyümölcse, neveztessek bár az virrasztásnak, munkának nélkülözésnek, tanulásnak, imádkozásnak, az élvezetektől, vagy gyönyörűségektől a lelki élet fejlesztése érdekében való önmegtartóztatásnak.

Másodszor: Így járt el e részben maga az Úr és vele minden ő szentjei is, Innét (Máté ev. 5., 16.) parancsa is: «Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket.» Mert kétségtelen, hogy a külső jó cselekedetek a bűnbánat és lélek gyümölcsei, minthogy a lélek voltaképen nem mível egyebet, mint a mit a vadgalamb bűgása, t. i. kiadja a szívnek sóhajtását, a mely gyökere a jó cselekedeteknek.

Ezen én hármassal szemben bizonyos méltatlankodó és a mesebeli számár módjára oroszlán bőrbe bújt egyéniség azt fecsegi, hogy tévelygés, ha bárki is tagadja, hogy Krisztus a megtérés szó alatt nem érti egyszersmind a szertartásos bűnbánatot és annak lényeges részeit, a gyónást és elégtételt.

Először is, eszemágában sincs, hogy minden ő tétéleit cáfolgassam, hiszen azok oly ízetlenek és gyarlók, hogy szinte lehetetlen elhinni, hogy azokat akár az, aki nek neve alatt forognak, akár az, aki azokat összekalapálta, megértette légyen, amiről bárki, ha még oly kis esze van is, s ha még oly járatlan is az Írásban, könnyen meggyőződhetik. Mindamelllett, hogy tudatlanságukat tisztára kimutassam, (ha ugyan egyáltalán képesek felfogni a dolgot), ezt az első ellenvetést alapos vizsgálat tárgyává teszem.

Feltéve, hogy a bűnbánat elnevezése alatt érthető Juda bűnbánata is, látszólagos is, és mint a logikusok mondják anyagi és másodsorú célzatos értelemben vett bűnbánat is, tehát a Szentség is az az elégtétel: «Ámde ki tagadhatja, hogy eddigelé nem egy theologus élt azzal a szabadsággal, amelynek következtében csaknem az egész Szent-Írást értelméből kiforgatták a maguk, jóformán egészen új keletű, merész megkülönböztetésekkel és kétértelmű beszédmódjukkal úgyannyira, hogy Pál és Krisztus helyett mi immár csak afféle Írást olvasunk, a mely olyan formán néz ki, mint a koldus köpenyege, folt hátán folttal. Én a szónak valódi és igaz értelméről szóltam, vagyis arról, amire Krisztus, vagy legalább Keresztelő János gondolt; akinek pedig nem is volt hatalma arra, hogy Szentséget szerezzen és mégis fellépett és hirdette a megtérés Szentségét, mondván: «Férjetek meg» és ez ígét maga Krisztus is megismételte, a mi ép elég bizonyosság nekem a mellett, hogy ő nem a bűnbánat Szentségéről szólott. Mindamellett tegyük fel, hogy igaz, a miről ők álmodoznak; majd meglássuk, mi következik abból.

Krisztus kétségkívül isteni törvényhozó és az ő tana isteni jog, vagyis olyan, a melyet egy hatalom sem változtat meg, s a mely alól senki sem oldhat fel. Nos hát, ha az a bűnbánat, a melyről Krisztus az idézett helyen szól, a bűnbánat Szentségét, vagyis az elégtételt jelenti és azt a pápa megváltoztathatja, a mint hogy tényleg a maga tetszése szerint meg is változtatja. Úgy a pápa vagy korlátlan önkényen bánhat el az isteni joggal, vagy a maga Istenének a leggazabb ellenfele, a mennyiben lábbal tapossa az Isten törvényét. Ha ezt azok helybenhagyják, akik fennen kérkednek, hogy ők a vitatkozást Isten dicsősége, a katolikus hit védelme és a szent apostoli szék tisztessége érdekében folytatják, továbbá a végre, hogy az igazság nyilvánvalóvá legyen és a tévelygés kiirtassék, végre, ha így tisztelik meg az egyházat és így őrzik meg a hitet, azok, akik, mint az eretneki gazság inquisitorai, vagyis, mint eretnek-mesterek a maguk rettentően és borzasztóan (majd azt mondtam, hívságosan) hánytorgatott címeikkel valami különös szerepet akarnak játszani; ugyan mondd meg nekem, van-e hát annál eszeveszettebb eretnokség, mint a mivel ők maguk a pápát és az apostoli széket káromolják és vádolják. Ezeket én nem inquisitoroknak, hanem egyenesen az eretneki gazság szerzőinek bélyegezem nyilvánosan.

E fajták és ily óvatos gonddal egybeállítottak majdnem mindazok az ellentételek, a melyeket oda firkáltak arra az ártatlan, nagy papírosra, a mely akarata ellenére hódol az ő hiúságuknak s melyet ők szerteszét hordanak. Ha én azokat mind meg akarnám cá-

folni, egy egész nagy könyvre volna én nekem szükségem, vagyis a sententiáknak csaknem egész zűrzavaros negyedik könyvét az összes reá vonatkozó iratokkal együtt széjjel kellene szednem. De te, nyájas olvasó, szabadon és őszintén következtess ez egy ellentételből a többire valamennyire.

IV. Tétel.

Annakokáért a büntetés mindaddig tart, míg az ember önmagát utálja (vagyis igazi benső bűnbánat hatja át valóját), t. i. egészen a mennyek országába való bemenetelig.

Ezt a tételt is állom és igazolom.

Először: E bizonyos tétel mint folyomány a mondatokból következik. Mert ha az egész élet szüntelen való bűnbánat és Krisztus keresztje, közelebről nem csupán szándékos öngyöttrés, hanem az Ördög a világ és a test kísértése is, sőt üldöztetés és szenvedés, a miként ez az imént mondottakból, az egész Szent-Írásból és magának a szentek szentjének és az összes vértanúknak példájából kiviláglik: úgy bizonyos dolog, hogy ama kereszt egész a halálig és így a mennybe való bemenetelig tart.

Másodsor: Ugyanez kiviláglik más szentek példájából is. Szent Ágoston leíratta magának a hat bűnbánó zsoltárt és azokat könnyeket öntve imádkozta el és azokról elmékedéseket írt, mondván: ha bármely püspök igaz életet élt is, mégsem válhatik meg az élettől bűnbánat nélkül. Hasonlóképen Szent Bernát is haldokolva így kiáltott fel: gonosz életet éltem, mert az időt elpocsékoltam. Nincs semmim; csak egyet tudok, hogy te Isten! a töredelmes és alázatos szívet meg nem útárod.

Harmadsor: A józan ész szerint: a bűnbánat keresztjét addig kell hordoznunk, míg az apostol mondása szerint a bűnös test leomol, az első Ádám ó embere a maga képével együtt elpusztul és az új ember Isten képe szerint teljesen helyre áll. Úgyde a bűn ezen halálig megmarad, bárha elménknek naponként való megújításával napról-napra kisebbedik is.

Negyedsor: Legalább a halál büntetése mindenkinél egyformán megmarad, úgyszintén a haláltól való félelem is, a mi bizonynyal a büntetések büntetése és a legtöbb embernél kínosabb mint maga a halál; az utolsó ítélettől és a pokoltól való félelemről, a lelkiismeret mardosásáról itt nem is beszélek.

Bevezette és fordította

DR. MASZNYIK ÉNDRE.*

* A Luther Társaság elhatározta, hogy nagy reformátorunk, Luther válogatott műveit kiadja magyarul. A szerkesztést egyhangúlag dr. Masznyik Endrére bízták, a ki eddigi művei révén Luther méltó tolmácsának bizonyult. A vállalat nagy fontosságát közönségünk előtt külön említeni fölösleges. Ajáljuk a lapunk végén közölt *Felhívás* gondos elolvasását. Szerk.

Légy csendes szíveddel!

Ének.

Légy csendes szíveddel és békével,
 Bizva-bízzál az Istenben!
 Ó bir örömnök bőségével,
 Vése boldogulsz mindenben.
 Aka beborult szép napvilágod,
 Ismétlen kiragyogni látod.
 Légy csendes szíveddel!

Aka már e földön senki sincsen,
 Akire támaszkodhatnál:
 Átúséges jó atyád az Isten,
 Oh maradj mind sírig annál.
 Tudja, hogy szíved mi epeszti,
 Sebedet balzsammal hegeszti.
 Légy csendes szíveddel!

Hallja magános sóhajtásod,
 É a mit ajakid rebegnek;
 Minden te titkos óhajtásod
 Bizvást mond el Istenednek.
 Mindenütt ott van Ó tevéled,
 É mindent megád, ha hittel kéred.
 Légy csendes szíveddel!

Mit búsulsz éftednek miatta,
 Hogy mikép jolytasd s tápláljad;
 Aki azt jókedvéből adta,
 Attól csak javadat várjad.
 A minden kegyelemnek Atyja
 Áldását bőven osztogatja.
 Légy csendes szíveddel!

Bár néha késik a segítség,
 De ugyancsak eljön végre;

Várj csendesen, bár nyom az inzeg,
 De majd válik üdvösségre.
 Ami lassan jön, bizonyosabb,
 Ami késik, kívánatosabb
 Légy csendes szíved!

Ne emésztődjél búbánatban,
 Bár ellenség keserítsen:
 Rágalom nyíla visszapattan,
 Bát s ífél az igaz Isten.
 Ki Istennek kedvében járhat,
 Ember vajjon annak mit árthat?
 Légy csendes szíved!

Van Isten népének szombatja,
 Akkor az Úr lesz váltságunk;
 Inség köfelét elszaggatja,
 És teljes lesz szabadságunk.
 Ut egykoron a boldog óra,
 És a jóknak sorsa fordul jóra.
 Légy csendes szíved!

Az üdvözültek seregébe
 Visz majd az Ursten áttal,
 Aik békével költöznek égbe,
 Vigadnak nagy vigassággal.
 Hol a menny és föld Istenének
 Örök ajkáról zeng ez ének:
 Légy csendes szíved!

Gerhard remeke után Sántha Károly.

Az igaz ember.

Elbeszélés.

« . . . Ha a ti igazágtok nem lesz sokkal teljesebb az írástudók és a farizeusokénál, semmiképen sem mehettek bé a mennyeknek országába.» Máté V. 20.

«Jaj néktek írástudók és farizeusok, képmutatók, hogy a bemészelt sírokhoz hasonlítotok, melyek kívülről ugyan tetszetőseknek látszanak, belől azonban rakvák holtaknak tetemeivel és minden undoksággal . . . Ékképen ti is kívülről ugyan igazaknak látszotok az emberek előtt; de belől rakva képmutatással és törvénytelenéssel.» Máté XXIII. 27, 28.

«. . . Minden fa az ő tulajdon gyümölcséről ismertetik meg; mert a tövisről nem szednek figét, sem a csipkéről nem szednek szőlőt.» Lukács VI. 44.

«Semmi sincs úgy elfödözve, hogy föl ne födöztetnék, sem úgy eltitkolva, hogy ki ne tudódnék.» Máté X. 26.

«. . . Monda Jézus a farizeusoknak; 'Ti vagytok, a kik igazaknak állítjátok magatokat az emberek előtt; de az Isten ismeri a ti szíveteiket; mert a mi emberek előtt magasztos, utálatos az Isten előtt.» Lukács XVI. 15.

Ezeket a mi isteni tanítónk, az Úr Jézus mondja és a világ semmiféle törvénykönyvében nincs ezekhez hasonló aranyszabály. Nem is csupán az akkor élt zsidóknak, hanem minden idők embe-reinek számára szól s így a mi számunkra is. Mert köztünk is vannak elegenden, kik színnel, szóval csalják és bolondítják a világot. Szájukban folyvást harsog az igazság, hogy az messze hallatszék, a szívök azonban minden gonoszságnak, perpatvarnak, csalásnak melegágya. Óh ne tartozzál az ilyenek közé jámbor olvasó! Az embereket meg lehet csalni, de az Istent nem.

Ime még alig szakadt föl a téli reggel köde, még a bozontos, erősen párologó barmok ott dulakodnak a kútnál az itatás után, mikor már Pöfeteg József megindul az utcán s a piac közepéu megállva — mint a bõ forrás a vizet — önti magából az igazságot körülötte báméskodó halandóknak. Úgy jár az Ádám-csutkája, mikor beszél, mint a vetélõ, pedig mindig beszél. Az ámuló piaczi közönségnek tetszik az ilyen szókimondó ember s Pöfeteg József abban a hírben áll, hogy a községben csak ő mondja meg az igazságot bátran, minden hímezés, hámozás nélkül.

A hallgatóság megtudja beszédébõl, hogy a legközelebbi és elodázhatatlan teendõ az, hogy a «kormányt föl kell akasztani» már t. i. a ministereket mind egy szálig, mert az országot eladják, ellenben semmit sem tesznek a végre, hogy õ padláson levõ kukoricáját illendõ áron eladhassa. Nemkülönben kéne elbánni a bíróval, jegyzõvel meg az egész elõjárósággal, mert csak nyúzzák a becsületes polgárt és emelik a pótadót oly aunyira, hogy a szegény ember bármiként túrja a földet, nem képes megélni ebben az «eltiport országban.»

Pöfeteg József szünetet tart és lesi a hatást a körülállók arcán s miután hallja innen-onnan a helybenhagyást, hogy hát: «jól beszél ő kigyelme!» — «de csak szent igazsága van Józsi bácsinak!» — még nagyobb keserűséggel tárgyalja a létező állapotokat.

A hidegtől kipirosodik az orcája, bajusza mintha ezüstöt izzadna, sőt egyéb baj is lehet a központban, mert kabátja ujjával törli az orrát. Megfoghatatlannak találja, hogy a «felséges nagy Úr Isten» mikép nézheti már tovább az emberek gonoszságát? . . . Erős, bika hangjával oly kétségbe esetnek, oly roskadtnak, oly felfordultnak festi a világ helyzetét, hogy a tejfölt áruló asszonyok lemondanak a reményről, ennek más megoldását találhatni, mint az itéletnap vi-
világéégést.

Az egyetemes romlottságnak ilyen élénk rajzolása után azt csak mellékesen jegyzi meg, hogy a papnak a pokolban kellene állandó szállást adni, mert ime 20 krajczár domesztikáért zaklatja. Aztán mivel se kormánynál, se papnál, se bírónál igazság nincsen, másutt kell azt keresni. Még szerencse, hogy pálinkamérés van ebben az «eltiport országban», a holott is Pöfeteg József három évre való domesztikát is leereszt a torkán, ha hozzá fog az igazság kereséséhez.

És ez így megy egész tél folyamán minden kedden és pénteken. Csak azt sajnálja Pöfeteg, hogy a hét többi napjain is nincs piac, a hol világgá kürtölhetné az ő igaz lelkének összesalakzott keserűségeit, az elnyomott haza fájdalmas nyögését, a megláncolt szabadság bilincseinek égre síró csörgését, az előljáróság lélekháborító visszaéléseit, a közvagyonban való turkálását, az uraknak átkos ravaszságát a szegény emberekkel szemben, a mely nyomorúságos állapotok figyelemmel kísérése Tisza-Sövényházán egyedül ő rá — Pöfeteg Józsefre van bízva, a melyeket «a felséges nagy Úr Isten» nem is nézhet már tovább türelemmel.

Miután néhány pohár pálinkával keble viharait lecsillapítá, — a piac oszladozván, — ő is eltávozik. De nem megy haza, hanem délig az utcákat rójja, vagy betér a kovácműhelybe, a hol így piacnapokon egész társaság szokott összegyűlni. Most is ott van már Deres Miska, a ki foglalkozására nézve nyáron a birtokos osztálynak a maga jószágára való éber vigyázatot tanítja, t. i. csősz vagy mező őr. Így télen aztán el nem veszett tárgyak megtalálásával is foglalkozik. Kevés beszédű ember, a szót mindennapi használatra nem igen vesztegeti.

Jön aztán a «kevésbe mult tanító». — Így nevezik ugyanis Zabos Mártont, a kit a tanítóképezdeből túlságosan fényes erkölcsi tulajdonai miatt kicsapták. Jön még egy pár paraszt, messzire tolva

maga előtt a lehetet s mind azzal köszönve be, hogy ugyancsak «döfi idő» van odakünn.

Mert kendtek pipogya emberek — vág oda a kovács szóval, míg kalapácsával az ültre tett vasból tűzszökőkutat rögtönöz. Igaz-e Józsi bácsi? . . .

— Meghiszem azt, — mordul oda Pöfeteg. — Ez csak langyos idő ahhoz képest, mikor keze lába majd lefagyott az embernek, mégis melegünk volt, mert golyóbisokkal fűtöttek.

— Régen volt az, tán nem is igaz, veti oda egyik ember.

— Micsoda? Nem igaz? horkan fel Pöfeteg. Nincs a világon olyan igazság, mint a volt, ha el nem árulták volna. Micsoda idők voltak azok, felséges Isten! Most nem teremnek olyan emberek. Patkányok, vakondok a mostaniak az akkoriakhoz képest. Mikor a Tápionál körül fogtak a vasas németek, a kapitányunk — dicső ember volt — azt mondta, hogy meg nem adjuk magunkat, huszár olyant nem tehet, hanem vagy meghalunk, vagy . . . s úgy keresztül vágtuk magunkat, hogy csak egy legény esett le a lóról, de az sem halt meg. — De sok németnek szűk lett akkor a fehér köpönyeg.

A kovács — a ki német ember — nem szívesen hallja az ilyen beszédet s közbe szól: Maga Jóska bácsi ott se volt, azt mondják, hogy maga azt csak a maíom ablakából biztos helyről nézte.

— Kutya, a ki mondja, magam letaszítottam három németet a lóról.

— Űhüm — évődik tovább a kovács, — azért veszett el a 48, mert ilyen katonák voltak, mint maga.

— Mi-cso-da be-széd? . . . Ilyen németekből, mint ma, a huszároknak fölöstökömrre kevés volt egy regiment.

— Igaz, hogy most az alföldi napszámosok akarnak forradalmat csinálni? — kérdi egyik ember.

— De hol vesznek hozzá Kossuthot? szól Pöfeteg.

— Száz forradalomnál többet ér egy jó követválasztás, — elmélkedik magában Deres Miska.

— De megritkitották azt is, — magyarázza Pöfeteg. — Igazán minden gyönyörűséget elszednek a szegénytől. De hiszen Deres, kendnek voksa nincs.

— Mán hogy nincs? . . . Az én gusztusomtól függ. Különben a voksolás csak olyan, mint az ebédelés; há készen van hozzá az étel, hát a bolond is megeheti.

— Hogyne volna Miskának voksa — billent az egyik paraszt a bajuszával, — hiszen nemes ember, az apja főispán volt . . . a juhok közt.

Erre általános nevetés hallatszik.

— Mán a'vót, a mi vót, — replikáz Miska — legalább nem a vármegyeház földalatti részeit tapasztalta, mint a kend apja.

Újabb nevetés, de a Miska javára.

Igaz, hogy a mágnások ilyen beszédekért meglövdöznék egymást, de Deres Miska és társai ilyen bolondságra nem vetemednek.

A sértések tovább mennének az elevenig. Azonban új vendég jön; a parádés kocsis: Enyelgi Orbán a pusztáról. A lovakon van valami igazítani való, a mihez kovács mesterség kell. Ez néha egy-egy hirlapot is hoz a zsebében, a melyet a kovácsműhelyben salátává olvasnak. Most is diadalmasan húzza elő bekecse zsebéből s fennen dicsekszik, hogy «a mi grófunk» is ott volt a királyi vadászaton, négy darab vaddisznót lőtt, ott van az ujságban.

— A négy disznó? . . . kérdik incselkedve.

— Nem, hanem a grófunk neve, mindjárt a királyé után.

— Hát követválasztás mikor lesz már Orbán. — kérdi Deres Miska.

— Sohasem. — Beszélte a kulcsár, a ki a gróftól hallotta, hogy a király ráiratta az országot a feleségére s a felséges asszony nem szereti a verekedéseket.

— Nem lehet az igaz. Hoczi azt az ujságot.

És elkezdi a «kevésbe mult tanító» olvasni. Olyik jeles hír fölött eszmét cserélnek. Mikor azt olvassa Zabos, hogy a király szombaton este Gráczból haza megy Bécsbe s kérdésbe teszik, hogy miért? . . . Deres Miska alaposan megfejtí, hogy hát «tisztát venni», mert vasárnap következik.

Míg ezek az ujságot studérozzák, Orbán kocsis belép a Pütyölő zsidó korcsmájába, mert hát ő a torkát külsőleg ugyan gyapotkendővel, de belsőleg pálinkával szokta melegíteni. A parádés jószágok unalmukban ott kapálják a havas földet, tágra nyílt orrikaikból ömlik a meleg pára nyugtalanul néznek jobbra, balra, mert hát a ló olyan, mint az asszony: szereti, ha mellette van a gazdája.

Patkó igazítás alatt oda szól a kovács Pöfetegnek, hogy mit érhet ez a ló?

— Nem ér kétszer annyit, mint a mennyit ér, — szól fitymálva amaz. Meg se lehetne mutatni az én lovam mellett, a kivel a Tápíó patakot úgy átugrattam, mint a semmit.

— Mikor szaladtak úgy-e?

— Szaladt a kutya.

— Azért hozta hát el Világosról azt a híres lovat, a mi pedig a kincstáré volt.

— Mi-cso-da be-széd?! Az a ló? . . . Az én lovam?! Hát ott hagytam volna a németnek, vagy a muszkának? Nem voltam bolond.

— Nem ám. Csakhogy az ilyen eljárást mai nap lopásnak nevezik.

— Hazudik, a ki mondja, — süvít az igaz ember. — Ki ne mondja többet azt a szót! Felséges nagy Úr Isten! sohse loptam én egy gombostűt sem, zuhog a nagy ember s remeg az álla.

— Gombostűt elhiszem, hogy nem — végzi csendesén a kovács a veszekedést.

— Gyerünk innen atyafiak — indul Pöfeteg. Ez a hitvány német azt hiszi, a más emberé is olyan, mint a kovácsbecsület, a melyet lehet kalapálni, nyújtani, mint a kerékráfot.

Nagy dohogva elment Pöfeteg s mintegy kíséretét képezték Deres Miska és Zabos Marczy, mely három ember között valamelyes titkos, nem minden gyanún felül álló szövetség állott fenn. Mentek a csillogó havon meg-megállva, mialatt a megbántott ember nagy ökölemelések közt magyarázott valamit az igazságról és erősen hangsúlyozta, azon meggyőződését, hogy csakugyan «hunczut a világ».

Kapuja előtt suttogássá vált beszédjük s eltartott perczekig. Azután elváltak. Deres és Zabos mentek a maguk útjára, Pöfeteg pedig belépett házába.

Milyen szomorú a belseje az «igaz ember» házának! Talán nem is csoda, ha az utczákon s a piacon tölti élete javát. Felesége elköltözött oda, a hol nincs álnokság, nincs képmutatás, hanem minden tiszta valóság. Maga a férje üldözte sírba durvaságával, kevélységével. Mert van olyan sok bolond ember, a ki a házon kívül kapott bosszúságért a feleségén tölti a haragját. Ilyen volt Pöfeteg. Szegény feleségével többnyire repülő gyertyatartók, vasalók és az ellenszenv kifejezésére alkalmas egyéb eszközökkel szokott volt társalogni. Pedig az derék asszony volt. Olyan rendben tartotta a házat, hogy párját kellett keresni Sövényházán. Tisztaság, csín, megelégedés és mondhatjuk, boldogság lakozott a házban, — leszámítva a férj otrombaságát. Mert olyan a jó asszony, mint a napsugár; nyoma se látszik, mégis áldás fakad mosolyára. Öröme, reménye, szíve büszkesége egyetlen leánya volt: Eszter, a ki a serdülő korban, — mint egy bimbós tavasz — fényt sugárzott a sokat tűró anya lelkére. Egyben volt a boldogsága, csak ebben és itt kellett hagyni a szeretett leányt.

. . . Két év előtt a jó anya erőtlennül, letörött élete tövéről. Megőrölte szívét a férj dúrvasága, kiméletlensége, sőt gonoszsága. Mert Pöfeteg arra büszke volt, hogy a gyerekek összebújva futnak

utána az utcán, hogy a piacon hódolattal süvegelik, mint olyan embert, a ki egyedül mondja meg az igazságot. Ez a büszkeség betölté egész valóját s lelke tányérját annyira csordultig csurgatá, hogy a gyanúnak egyetlen kavicskája elég volna s kiáradna bő folyással szélelein. Hanem a családjá számára egy gyöngéd szava, egy nyájas tekintete nem volt. Nappal az utcákat róttá, éjjel a Zabos és Deres társaságában tisztán ki nem puhatolható dolgokkal foglalkozott. Pedig, a ki az övéiről gondot nem visel, az a hitetlennél alábbvaló.

Bezzeg fölásná most a tíz körmével a derék asszonyt, annyival is inkább, mivel Eszter leánya is beteg s még inkább azért, mert a sokat kesergetett lelkű asszony a házat, mely a sajátja volt — kizárva férjét — Eszter leányára hagyta testamentumában. A gögös Pöfeteg érzi, hogy ő ott csak lakó.

A leánya betegségének is ő az oka. Mert a mi gazdálkodóink a fizetett cselédnek sokat elnéznek, de saját gyermeküket a kimerülésig hajtják. Ősz óta már a szobát őrzi Eszter. Köhögött szüntelen. Még nyárban kapta a baját, ott az alsó határban, a víg kalászosok között. Kihajtotta apja az aratókkal. Egy részt megkimélt vele. Ő maga akkor is az utcaszeren szidta a kormányt és hirdette fennhangon, hogy huncut a világ. Eszter pedig esténként fáradtan, összeszétörve ment haza a mezőről. A község kútjánál megállt és jót ivott. Olyan jól esett az a tiszta, jég hideg víz. Azt hitte: abban van az élet. Pedig lám megártott! Azóta sehogy sem birt életmagra kapni. Az egykor szemrevaló lánynak csak a pusztá árnyéka volt immár. Fonnyadt orcáit sárgára aszalták a lázak, s kék szemei mélyen ültek odvaikban, mint nyár derekán a mezei kutak leapadott vize.

Apja sértő ridegséggel szól hozzá: Hát te ma is ágyban maradsz? Nem szégyenled magad? Olyan fiatal koromban föl se vettem volna egy kis betegséget. No hát kelj föl! Nem akarsz valamit enni?

— Nem, édes apám . . . Hanem szeretnék az úri szent-vacsorával élni, hívassa el a tisztelendő urat.

— Mit? A papot?! Majd rosszat mondtam. Ide ugyan be nem lép. Hiszen nem akarsz meghalni. Titkon azonban valami jól eső érzés melegíté Pöfeteg sivatag kebelét, mert lányát még a múlt ősszel beíratta három temetkezési egyletbe is . . . Nem keresett engem valaki? — kérdé tovább.

— De igen. A kereskedő volt itt. Be akarja pörölni apámat, mert a zab közé, a mit apámtól vett, homok volt keverve s a mint mondá, azért nyomta úgy a mázsát.

— Mit? Az én zabom közt homok? — förmedt föl a nagy

ember, remegő ajakkal, füle hegyéig elvörösödve. — Felséges nagy Úr Isten! Bolond az a kereskedő... Hát csalok én?! Ki mondja azt?...

Dúlva-fúlva ette meg az ételt, mit a szolgáló lány elibe adott s nagy káromlások közt távozott ismét. Majd megtanítja ő azt a zsidót, megmutatja ő annak a kereskedőnek, hogy «huucut a világ».

Másnap mégis meglátogatta a pap a beteg leányt. Apja tudta nélkül elhívatta s mikor ott volt már, Pöfeteg is jó képet vágott az általa gyűlölt eljáráshoz s még az ő rideg lelke sem merte gorombán fogadni a lelki vigasztalót. Fanyar orcával nézte végig a szent szertartást, ott dobolt az ablaktáblán rövid, csomós, tompa ujjával, a melyek fősvénységre vallanak. A leány azonban boldogan szívta magába a vigasztaló ígéket. Az imádság balzsamos szavaira a hervadó testben ujjá lett a lélek, «mint a plánta, mikor arra harmatcsepp hull le hajualra» s szívében szép zöld tenyészet fogant meg utána: az életkedv, a remény.

Mert «minden szenvedésben — magyarázá a pap — van valami megszabadító, a világnak közönséges üzelmeitől elvonó és Istenhez vezérlő tulajdonság. Ez a szenvedések nagy és boldogító feladata. Az, hogy az embereknek miért kell szenvedni, rejtély és olyan rejtély, mit soha sem fogunk kitalálni; csak azt tudjuk, hogy az ég fájdalmakat küld még azokra is, a kiket legjobban szeret . . .

. . . A fájdalom megnyitja a szívet, megöli az önzést, szeretni tanít azokat, a kik szenvednek, megtanít arra, hogy az élet rövid s a mennyország az igazi hazánk».

A leány egész átszellemült arccal hallgatta. A pap beszéde többet ért neki sok üveg orvosságnál. Az apa azonban keserű mosolyra húzta szét húsos ajkait: Hiszen tisztelendő úrnak kötelessége így beszélni, de hát miért veri a felséges nagy Úr Isten azt, a ki nem érdemli? Én igaz vagyok, soha nem bántottam senkiét, Istennek, embernek megadom az övét, hát miért nyomorgat ezzel a beteg leánynyal, miért vette el a feleségemet, hiszen még élhetett volna miért ontott reám akkora bánatot? . . . Szemeit törölgette, mintha sírna, majd hüvelykujját emelgette az ég felé. A hüvelykujjról az akarakterőre szokás következtetni és ez Pöfetegnél annyira ki volt fejlődve, hogy a gyilkosé sem lehet külömb.

— Nagy tévedésben van felebarátom — juhászítá a pap a zúgolódót . . . Micsoda elbizakodottság azt állítani magáról, hogy «igaz»?! Nincsen több igaz, csak az Isten! «Ha azt mondjuk, hogy bűn nincsen bennünk, magunkat csaljuk meg és igazság nincsen bennünk». A régi közmondás azt tartja, hogy: «a bánat álruhába öltözött áldás». Úgy kell tekinteni a bánatot, mint az élet oskolájá-

nak egy részét, hiszen felebarátom erős férfiú. Sőt úgy kell tekinteni, mint az égtől küldött adományt: míg alázatosan fogadjuk, méltósággal viseljük. Nemesebbé, jobbá kell lennünk általa. Egész halálunk órájáig nem tudjuk, hogy a nagy bánat mit tett érettünk és akkor hálát adunk az égnek érte. Az a lélek, a melyik sohasem szenvedett, nagyon gyarló lélek; az az igazi nemes és erős lélek, mely a tűzpróbán keresztül megy s mint tiszta arany jön ki.

— Szép szavak ezek tisztelendő úr, de nem lehet velük kifizetni egy fillér adósságot sem. A gazdagnak könnyű lehet a bánat, mert nincs ott a másik perzekutor: a szükség, a nyomor. De a szegénynél, mint nálunk, másként van, erősebben csíp a fájdalom. És mindennap koldusabbak leszünk, az átkos kormány az utolsó darab gúnyát lehúzza rólunk. Csak fizess, fizess! A nép szegény. Nekünk semmink sincs, semmink s nagy hüvelykével mintegy nyomatékot adott szavainak.

— Dehogy nincs felebarátom. Én azt mondom, hogy van. A becsület

— Puff neki — vág közbe Pöfeteg

— No igen. A becsület és békés nyugalom, nyílt szív és nyájasság; odaadó bizalom és megosztott szeretet; a mások boldogságában lelt öröm és részvét szenvedéseikben; mindez így együtt és fölöttünk a kék ég, meg a csendes vizek és a virágos mezők és mindaz a sok minden, a mi körülöttünk él, létezésének titkaiban; hisz mindez töménytelen gazdagság, a mienk mind, háborítlanul a mi tulajdonunk. Dúsan elég, a mig tart az életből ide lent s a jövő életre való ígéret sem hiányzik belőle.

— Csuda, hogy még ezeket is el nem veszi a kormány, hiszen a papok kenyerét is megrövidítette az új törvénytől, hogy a felleges nagy Úr Isten nem tud már véget vetni garázdálkodásának!

— Megint téved felebarátom. A mi kenyerünk nem a kormány kezében van. Sokkal jobb helyen van: híveinknek a szívében és az jó termő föld. A pénz elgurul, a földbirtok elszalad a kényeztetett urak kezéből és lába alól, hanem a szegény ember fiának a munkakedve dominium és kapitális, a mi nem vész el soha.

— No, ebben már igaza van. Tetszett neki a szegény emberek dicsérete s nagy hálálkodások közt kísérte ki a papot.

A beteg leány pedig szemmel láthatólag jobban volt. Érezte lankadt ereiben az erők elevenülését. Csak már jártányi ereje jönné vissza, csak ő kimehetne, hogy a jóságos Isten meleg napvilága ott künn rásüthetne, jaj de meggyógyulna!

Hanem ezt a javulást pár nap mulva nagy visszaesés követte az apával vívott küzdelem miatt.

Egész éjfélig ott volt -- mint sokszor -- a Pöfeteg házánál Zabos Marczy és Deres Miska. Tanácskoztak, tervezgettek, ottan-ottan veszekedtek, de mindezt lassan suttogó hangon cselekedték, mint a kik nem szeretnék, ha más is meghallaná beszédüket. Azóban a betegeknek finom, éles hallásuk van. Sűrűn emlegettek valamely ötszáz forintokat, a mi igen jó volna. Elejtettek olyan szavakat, melyekből nyilván volt, hogy Tisza-Sövényháza erős gyanú alatt van egy idő óta a forgalomban levő hamis lópasszusok miatt. Hogy ezek a homályos dolgok s közelebb a két haszontalan férfi, Zabos Marczy és Deres Miska társasága minő kapcsolatokkal van az «igaz ember» házához fűzve: azt csak a «felséges nagy Úr Isten» tudja.

Hát az történik, hogy Pöfeteg fölszólítja beteg leányát, legyen a Zabos Márton felesége. Szörnyen szereti az a fiatal ember, állása is lesz a gróf pusztáján.

A leány keserűen mosolygott. Engem feleségül?! Hisz én már a halál mennyasszonya vagyok.

— Nem vagy. Jön a tavasz, felépülsz, erősebb leszel mint valaha. Boldog leszel, ha elmegy Zabos Mártonhoz, a kebelében fog hordani.

— Majd elmegyek én az édes anyámhoz. Itt úgy sem szeret senki, míg ő örülni fog, édes arczát oda szorítva az enyémhez s egymásra lelve, élünk boldogan ott, a hol azok a fényes csillagok ragyognak.

— Bolond beszéd — zúg az apa. Úgy lesz, a mint én akarom. Rajtam is segíteni fogsz, érted? Rajtam!

A leány a fejével tagadólag int.

— Nem akarsz? . . . Mi? . . . Hát kicsoda vagyok én neked, te hálátlan? Mihelyt jegyben jártok, kiadják az árvakasszából az 500 forintodat, a mivel rajtam segíthetsz, mert a becsületed van kockán. Érted?! A be-csü-le-tem?! . . .

(Ah! ez tehát azon 500 forint, a mi igen jó volna.)

— Nem értem, felel a leány. Az 500 forint már nem az enyém. Az eklézsianak hagytam, testámentum van róla. Édes anyám mondta, hogy így tegyék, a ki meglátogat engem csendes éjszakákon.

— Bolond az anyád is, magad is — riadoz a nagy ember. Hát tönkre akarsz tenni? Felséges nagy Úr Isten, érdemes apának lenni ezen a hunczut világon?!

A leány mintegy prófétai hangon suttogva mondá: Minden cselekedetet az Isten ítéletre előhoz, minden titkos dologgal, akár jó, akár gonosz legyen az. (Pred. XII. 16.)

«Semmi sincs úgy elfödözve, hogy fel ne födöztetnék, sem úgy eltitkolva, hogy ki ne tudódnék».

— Ne prédikálj nekem, okosabb dolgot is tehetnél, miuthogy folyvást a bibliát rágod.

— Mindig okosabb azt olvasni, mint hamis passzust készíteni. A nagy ember elvörösödött a haja tövéig.

— Mit beszélsz te eszelős leány, mindjárt kitépem a nyelvedet. Elhallgass, szerencsétlen! Hol az a testámentum?!

A beteg leány erősebben nyomja fejét a vánkosára.

— Micsoda? . . . Nem adod ide? . . . Félre löki a pillekönnyűségű leányt s kiragadja a vánkos alól a végrendeletet. Arca kékébe és vörösbe játszik, majd kitör: Te penészféreg, te koporsó virág hiszen tudtom nélkül törsz ellenem?! Főlemeli erős karját, melyen úgy kiállanak az izmok, mint a gyertyán a csepergés. Te béka, mindjárt agyon csaplak. A testámentumot darabokra tépi, a leány pedig sikoltva húzza magára a takarót.

Nagy káromlások közt távozik az apa. Szigorú parancsot ad a szolgálónak, hogy senkit Eszterhez ne bocsásson az ő tudta nélkül.

* * *

Azután csakugyan tavasz lett. A mélységes égbolt tiszta kéken borult a világra. Csirabontó, termékeny párázat nyomta a levegőt, mint hajdan, a teremtés idejében, mikor a vizektől elvált földeken a legelső buja tenyészlet kivirult. A fecskék még nem érkeztek haza, de azért a tavasz ébredése mindenben meglátszott. A fák rügyei csak úgy duzzadoztak, különösen a köszméte meg ribizli bobrok dolgoztak keményen.

Pöfeteg József társaival a gyulai vásárra ment. A szolgáló édes anyját látogatta meg. A beteg leány felkinlódott valahogy az ágyból. Nagy ügygyel-bajjal magára szedte a ruháit. Lekívánkozott róla minden egyes darab, annyira kisoványodott a teste. Lábai gyámoltalanul rogyadoztak, a mint kifelé indult. Megállt az udvaron nézte a kerítés tövében a kibújó barabolyt s a gyéren mutatkozó salátát. A megtört tekintetű gyöngé beteg az ébredő tavaszban úgy nézett ki, mint egy hátra felejtett foszlánya a tavalyi ősznek. Tőle telhető sietséggel a lelkész-lakra ment.

Mire visszatért, még a szolgáló nem volt hon. Csak úgy ruhástól beesett ágyába. Rögtön ott termett a láz, a mely birtokába vette. Anyjával beszélt: Nem szeret itt engem senki, apámnak is keserűségére vagyok, mit keresnék ebben a világban? Elmegyek hozzád édes jó anyám, . . . te nem felejtettél el engem . . . tudom, örülni fogsz, ha örökre veled lehetek.

Aztán elszenderült, mert az édes anyja csakugyan eljött hozzá,

kezében is tartja a kezét, eligazgatja a feje alját, betakarja szelíden valami ruhával s oda hajolva föléje nézi-nézi édes álmát hosszasan.

* * *

Pöfeteg Józsefnek igen jó vásárja volt Gyulán; sokat nyert lovakon, de mire hazajött, a leánya halott volt. Szegény Eszter kiszenvedett, elment az édesanyjához.

Micsoda bömbölést vitt véghez ez a nagy ember! Rá-rávetette magát az ágyra, mint a vihar a kölesre és zokogott, jajgatott a csuklásig.

A temetésen egész Sövényháza ott volt és nemcsak bámolni jöttek, mint a legtöbb temetésre szoktak menni, hanem őszinte részvét hozta össze a közönséget a szép leány ravatalához. Szem nem maradt szárazon, mikor a kántor a búcsúztatót olvasta:

«Még alusznak a virágok,
De soká már nem tart álmuk,
Fölserkennek új életre,
Tél után szebb kikeletre.

Itt pihensz a sír ölében,
Kedves anyád közelében.
Mégis tőlünk olyan messze,
Megsiratva, megkönnyezve.

Hunyt leány te szép virágszál
Még alig, hogy kivirágszál;
Itt a földön alig éltél.
Álmodozni sírba tértél.

De hiszünk egy szebb tavaszban,
Az örökben, az igazban.
Zára nyílik a sírboltnak,
Föltámadnak mind a holtak.»

* * *

Nem mult el egy hét Eszter temetése után, mikor megdöbentő esemény hirtelen csapott szét Sövényházán.

Azt már mindenki tudta, hogy Zabus Marczit a gyulai vásár után elfogták, de hát ezt mindenki természetesnek találta. Becsületes módon nem élhetett az a naplopó, Deres meg úgy eltűnt, mintha füstre tették volna. Rendkívüli azonban, a mi Pöfeteggel történt. Talán látta a feje fölött tornyosuló fellegeket, talán valami nemes tettel akarta maga iránt hangolni a közvéleményt, talán . . . elég az hozzá, hogy megjelent a presbiteri gyűlésen. Könnyes szemeiből büszkeség, remegő arczáról önérzet sugárzott le. Magas hangon — mintha az egész községnek, az egész világnak szólna, elmondá, hogy ő — Pöfeteg József — leánya emlékéért örökíteni akarva az ő — a leánya — pénzéből egyszáz forintot adományoz a szent eklézsiának.

Mikor ezt elmondta, büszkén nézett szét, leste a hatást az arczokon.

A gondnok, a ki tapasztalt férfiú — mintegy példázatban azt mondja erre: «A jó tett megszűnik az lenni, ha csak azért gyakoroljuk, hogy legyen mivel az ördög köpönyegét kibélelnünk.»

Pöfeteg József nem érti ezt a csiklandós szólást. Ujra kifeszíti mellét: A mit mondtam azt állom!

— De hiszen boldogult Észter lánya mind az 500 forintját az ekléziára hagyta . . .

— Hazud! . . . de elharapta a szót pöfeteg . . . Ki mondja azt? . . . Nem igaz! . . .

— No, most az egyszer maga nem mond igazat — erősíté a gondnok, hisz van végrendelete . . .

— Nincs! nincs! — zúgott a nagy ember. Hazugság, hunczúság!

— Felebarátom azt hiszi, hogy nincs — szólta a lelkész szelíden, mert mint boldogult leánya mondá, az első maga tépte szét, tombolva és dühöngve s halálba úzva gyenge leányát kegyetlenségével; de halála előtt a beteg másik testámentumot készített mi nekünk, mi nálunk, hát most Pöfeteg József nem mond igazat, — megnyomta a szót. Itt a testámentum.

— Tes-tá-men-tum, öt-száz fo-rint-ról — tördeli a szót Pöfeteg s arcza szederjes színű lesz. «Tes-tá-men-tum, a le-á-nyom, hogy én ha-zu-dok.» — Baljával mellét üti, bütykös hüvelkújját az égre tartja. Én, én Pö-fe-teg József! . . . Felséges nagy Úr Ist . . .! . . . Végig vágódik a szoba földjén, holtan.

Másnap eltemették s temérdek szem száraz maradt utána.

FORGÁCS ENDRE.

Gyönyörűség — teher.

A mi testemet gyönyörködteti, lelkemnek terhére szolgál. Óhajtanám a gazdagságot, de érzem, hogy szívemre terhet raknék vele. Mennél több jószág, annál több gond. Főházasság is kedves volna nékem, de lelkem roskadna alatta. A nagy állapottal nagy munka, gyakor kedvetlenség, irigység és leselkedés jár. Miért gyönyörködtessem testemet a lélek kára árán? Avagy az asszony szolgáljon-e a szolgálónak? Meddig tart a testi gyönyörűség és mit ér? Ha meghalok, hova lesz gazdagságom? Utánnam jön-e a koporsóba dicsőségem? Végtére úgy léssen a dolog, mint a világ fiai nagy bánkódva mondják: Mit használ most már minékünk a cifraság és a gazdagság a kevélységgel együtt mit hoz minékünk? Mind elmúltanak azok, mint az árnyék és kiáltás, mely elhangzott? (Bölcsesség könyve 5, 8—9. v.). Még egyszer mondom: gyönyörűség — teher. Ilyen az én életem. A testnek gyönyörűség, a léleknek teher. Hosszú életet kívánsz, ugyan mit nyersz vele? Lelki terhet. Mennél tovább élsz,

annál több szemetet hordasz össze a te bűneid hegyének nagyobbítására. Nem kell-e máris Dáviddal fohászzkodnod: Az én bűneim felülhaladják az én fejemet és mint nehéz teher, megsúlyosodtak rajtam. (Zsolt. 38, 5. v.). Avagy Manasseval: Többek az én bűneim a tenger fővenyénél. És még is tovább kívánsz élni s tovább vétkezni? Alig múlik egy szempillantás el, hogy ne vétkeznél, hisz még legszentebb cselekedetidben is vétkezel, oly irgalmatlan vagy tennen magadhoz. Ne így keresztyén társam! Ha szintén az élet édes is a testnek, nem vágyódom utánna, ha vétkezés jár vele. Keserű bűn, keserű élet. Én visszajárul vallom: a teher — gyönyörűség. A Krisztus élete terhes a testnek, de a léleknek gyönyörűséges; felvenni nehéz, viselni könnyű. A mi téged nyom, azt ő hordozni segíti s a kisebb rész esik a te válladra. Valamint a szárnyak nem terhelik meg a madarat, hanem inkább magasba emelik, úgy a Krisztus igája sem terheli meg a szívet, hanem elszakasztja a földtől s ég felé viszi. Ez a teher nem restté és félénkké teszen, hanem serényné és bátorrá. Krisztus vigasztalása, lelkének munkája mindent könnyűvé tesz. A mennyei örömmek egyetlen cseppje edesebb, drágább, mint e világ valamennyi gyönyörűsége. Csudálatos egy teher, mennél tovább hordozom, annál könnyebb. A mi a testnek ürom, azt Jézus szeretete színmézzé változtatja a léleknek. A Krisztus szenvedése is teher a testnek, a léleknek pedig gyönyörűség. Hogy szabódik az ó Ádám a Keresztől, de a lélek kész rá, mert Krisztus keresztje az. Ő teszi fel, Ő segíti hordozni, Ő édesíti meg vigasztalásával. Ha az ő vigasztalásának csak egy cseppje hull is a szenvedés poharába, nyomban edesebbé válik. A halál teher a testi embernek, irtózik, húzódozik tőle; a lelki ember merő gyönyörűségnek tartja s így szól szent Pállal: Kívánok elválni. Jól tudja, hogy a halálban nem vesz semmit, de sokat nyer. Én lelkemre semmi terhet nem rakok, mert csak így emelkedhetik égbe Istenéhez. Testemet meg örömetst terhelem, mert a míg sanyargattatik, nem üt pártot lelkem ellen. A miben testem gyönyörködik, megvetem; ahhoz ragaszkodom, azt keresem, a mi lelkemnek szolgál örömére.

Sz. F. I.

Az öreg zsoldáros.

Kis templomunk hátsó padjában
Kopott zsoldár búsul magában.
Reménykedve várja, csak várja:
Mikor jő már öreg gazdája.

Csdálkodik egyre felette,
Hogy a por is már-már belepte.
Vasárnapra múlik vasárnap
S hire-nyoma sincs a gazdának.

Pedig ha szólt a harang szava,
 A legelső mindig ő vala.
 Téli fagyba s nyári melegbe
 Az éneklést mindig ő kezdte.

Kedves énekét csak fölcapta
 S mint a szarvas a híves patakra:
 Óhajtozott lelke az égbe.
 Uram, a Te színed elébe.

S egy mosolygó őszi estelen
 El fel is szá'lt szépen, csendesen...
 S ott hol nem kell többé a zsoldár:
 Az égi kórusban dalol már.

Itt e földön mi mást se hagyott,
 Csak zsoldárját s az üres padot.
 Sopánkodott is a szóbeszéd:
 — Eléneklé szegény mindenét...

Szánják, mondják szegények mások.
 — Mi tudunk csak, dalos pajtasok,
 S a kopott könyv s az az árva pad:
 — Ő volt „szegény“, a leggazdagabb!

Lampérth Géza:

Deák Ferencről.

Október 17-én ünnepelte a nemzet egyik legnagyobb fiának, Deák Ferencnek századik születése napját. Az ünnepségben egy iránt részt vett a nemzet s a korona. Még azok is lerótták a tisztelet adóját iránta, a kik főalkotását, a kiegyezést nem tartják szerencsés műnek, de az ember becsületességétől, a nemes törekvésből, önzetlen állampolgári munkától nem sajnálják a becsülés pálmaágát.

Deáknak politikai pályafutásából bennünket protestánsokat legközelebről érdekel az, hogy mindvégig lelkes és határozott híve volt a vallások egyenlőjogúságának s a teljes vallásszabadságnak. Így őt magyar protestáns egyházunk legfőbb jótevői közt tiszteljük. Józan politikai bölcsességének, mely a haza érdekét minden felekezeti érdek fölé helyezte, igazságszeretetének, mely nem tudta nézni, hogy ugyanaz az állam különböző fokú szeretettel bánjék gyermekeivel, felebaráti könyörületének egyiránt része van ez állásfoglalásban. Nevezetes dolog, hogy a mult század harmincas—negyvenes éveiben ezt a harcot a protestánsok egyenlőjogúságaért többnyire katolikusok vívták: Széchenyi, Eötvös József báró, Beöthy Ödön, Pázmány Dénes, még a magát «fontolva haladónak» nevező konzervatív Dessewffy Aurél is hozzájuk csatlakozott. A református Kölcsey azt írta naplójában, hogy ennek az időnek történetét nem csak tanulsággal kell olvasni, hanem tisztelettel is. Mind azt vitatták, hogy sem az igaz keresztyéni érülettel, sem a hazafisággal, sem az okos-

sággal össze nem fér, hogy a protestánsok ugyanannyi terhet hordozzanak és kevesebb jogban részesüljenek, mint a katolikusok. Sőt Deák még tovább ment s azt hirdette, hogy a protestánsok szabadságának sérelme minden magyarnak sérelme. Az orvoslást a közszabadság nevében kívánta. Az ellenzőket keményen ostromozta s kimutatta, hogy a vallástalanság és fanatizmus egyiránt gátolja a nemzetek boldogulását.

Sok gyönyörű helyet idézhetnénk beszédeiből, de terünk kevés rá. Ez a tiszta látásu, becsületes jellem, nemes érzésű szív hatása utóbbi időben mintha csökkent volna, az ő nagy hitvallása homályosodott, de csak azért, mert a mi emberöltőnk nem szereti a nagy lelkek társaságát, menekül vonzó körükből, talán azért, hogy ne kiáltson annyira lelki szegénysége, silánysága. Azonban ha van is Deák művében, a mi idővel esetleg elavul, lelkének nemes heve, önzetlensége, igazságszeretete, a mi nélkül közpályára lépni nem szabad, örökké köztisztelet tárgya lesz. A hol szelleme jelen van, ott az emberek inkább óvakodnak a vétektől. A protestánsok pedig hálával őrzik emlékezetét, mint igazságos, bölcs, nemes államférfiút s megbízható barátét.

A ki tüzetesebben meg akar ismerkedni vele, annak ajánljuk szerezze meg Deák Ferencnek az őszön hat kötetben megjelent beszédeit s olvassa komoly figyelemmel. Nemcsak Deákot ismeri s szereti meg belőle, hanem az egész korszak küzdelmeit átéli.

KOVÁCS SÁNDOR.

A „Britt és Külföldi Biblia Társulat“-ról.

A «Britt és Külföldi Biblia Társulat» — az egész világ legjelentőségtebb intézménye — 1804. márczius 7-én alakult abból a célból, hogy Isten Ígését, a maga hamisítatlan mivoltában, terjessze az egész világon. Erre vonatkozólag teljesítette is kötelességét emberül. Hittérítők, nyelvtudósok s minden rendű és rangú keresztényének segítségével — a Krisztusba vetett élő hit által — valósággal világot átölelő munkát végezett; fáradságos buzgólkodással s kitartó állhatatossággal óriási tevékenységet fejtett ki; szorgalmasan munkálkodott az emberek földi és mennyei boldogságáért; felvilágosodást, műveltséget, előrehaladást, evangéliomi igaz hitet, krisztusi szent szeretetet terjesztett mindenütt. Isten kegyelméből már épen 100 éve, hogy így teljesíti nemes hivatását. Igazán méltó a figyelemre és érdeklődésre a Társulat életműködése s megérdemli a fáradságot, hogy arról a rengeteg munkásságról, mit állandóan foly-

tat, legalább vázlatosan valamelyes képet alkossunk magunknak. Átérteni világosan az egésztest teljes lehetetlen. Olyan dolog ez, mint a nagy Istennek minden nagy munkája, hogy törpeségünkől kifolyólag nem tudjuk felfogni a maga egészében. Pedig erre már a leghitlenebb ember sem mondhatja, hogy nem igaz valóság. Mert kézzel fogható, — (bár fel nem fogható); — szemmel látható — (bár át nem látható.) — Nagyszerűen tükrözi ez az Úr hatalmának roppant dicsőségét!

A Szent-Írás fordításáért, nyomtatásáért és terjesztéséért a Társulat évről-évre mindig nagyobb-nagyobb áldozatot hozott. Úgy, hogy a legutóbbi 1902. évben 5 millió 616 ezer korona volt a kiadása. A bevétele pedig csak 5 millió 499 ezer korona. Ráfizetett ez évi működésére 117 ezer koronát. Az az előtti évben pedig 351 ezer koronát, A mi bizony sok egy kicsit. De korlátozni nem lehet a tevékenységet, mert akkor a munkálkodás lényegesen nagy hátrányt szenvedne.

Az áldozatoknak meg is volt az eredménye mindig. A megalkulás óta, 304 millió 200 ezer koronát meghaladó kiadás mellett 180 millió példányban terjesztette el a Szent-Írást. Csak az 1902. évben 5 millió 47 ezer 792 példányt hozott forgalomba. Körülbelül 8000 biblia-terjesztő foglalkozik azzal naponként, hogy az egyes világrészek legfélreesőbb helyeire is eljuttassa a nagy Úr Isten drága Igéjét. A mit aztán mindenütt mesés olcsó árért árúsítanak el. — Ezenkívül még a különféle hittérítő társaságok is, kevés kivétellel, mind a «Britt és Külföldi Biblia-Társulat»-tól szerzik be a szükséges biblia-példányokat. A londoni biblia-házból nagy ládába becsomagolva minden héten roppant mennyiségű bibliát indítanak útnak a világ minden részeibe. E főraktár terjesztése naponta több mint 6 ezer kötetre rúg! — Körülbelül 400 különféle nyelven jelenik meg a Szentírás e Társulat kiadásában. S e nyelvek között nagyon sok van olyan, mely azelőtt mint irodalmi nyelv is létezett. (E társulat készítette az ilyeneknek az első abc-t is!) A kik évekig tanulták a görög, latin, franczia vagy angol nyelvet, azok tudhatják, hogy nekik nehéz volna még ezekre a nyelvekre is lefordítani a Szentírás egyetlen lapját is. Ez tehát felvilágosíthat mindenkit arról, hogy mily kitartó szorgalom, állhatatos türelem s erős hit kellett ahhoz, a mit e Társulat végbe vitt. Az egész világon alig található ország, mely ne érezte volna e Társulat működésének áldásos hatását. Nemcsak, hogy Európa minden részében vannak ügynökei, levelezői, árúsítói és raktárai, hanem egyszersmind tevékeny segédkezet nyújt a föld legtávolibb nemzeteinél működő hit-

térítő társaságoknak is. Számptalan népnek módot nyújt arra, hogy az Úr Isten magasságos dolgait s kijelentett akaratát saját anyanyelvükön megismerhessék. Iskolák, kórházak, börtönök, javítóintézetek, vasútállomások várótermei, szállodák, vendégfogadók, hadsereg, tengerészet, mind, mind tanúbizonyságai amaz áldásnak, melyben e Társulat működése által lettek részesekké. A Társulat a különféle csapással meglátogatottokról sem feledkezik meg; mindig szívén hordozza a szegények, betegek, mindenféle szűkölködők s különösen a vakok igényeit. Vaknak lenni már magában véve is leverő sors, bármily kedvezőek legyenek is különben a külső viszonyok. E nehéz állapotban első sorban, némileg, úgy lehet segíteni, ha a vakoknak lehetővé tesszük, hogy magoknak valami útonmódon ismereteket szerezhessenek. Ennélfogva azon ezrekre nézve, kik nem látnak, kibeszélhetetlen vigasz az, hogy ujjhegyök segítségével olvashatják a domborodott betűjű Bibliát. E Társulat ilyen bibliát és biblia-részt már körülbelül 30 különböző nyelven hozott forgalomba. A különféle események, politikai és társadalmi mozgalmak, kivándorlások, kiállítások, háborúk, tűzvészek, árvizek stb. szintén mind megannyi alkalom gyanánt szolgálnak arra, hogy az Isten Igéje, rendkívüli erőmegfeszítéssel s áldozatok árán a nép kezébe jusson. A «Britt és Külföldi Biblia-Társulat» nem csak londoni, oxfordi és cambridgei nyomdáknak nyomatja a Szentírást, hanem ezeken kívül Párisban, Brüsszelben, Berlinben, Kölnben, Lipszében, Bécsben, Budapesten, Konstantinápolyban, Beyrutban, Bombayban, Allahabadban, Madrasban, Kalkuttában, Sanghaiban, Fokvárosban, Sidneyben és működésének más központján.

A társulatnak legközelebb, 1903. elején, összesen 2703 tagja volt, ezek közül 239 tisztviselő, 1553 egy éves tag s 911 a társulati ügyek intézésében résztvevő tag. (A tiszteletbeli tagok közt ott van Szász Károly dunamelléki ev. ref. püspök is, a tisztviselők közt pedig egy 48-diki szabadsághős: dr. Duka Tivadar.) Abból az alkalomból, hogy 100-ik évébe lép e Társaság, 1904-ben nagyszerű ünnepélyek lesznek az egész világon mindenütt. 1904. márczius 6-án mindenütt alkalmi istentiszteletet tartanak az Évangéliom hívei Magyarországon is minden egyházban; 1904. márczius 7-én Londonban az «Arbert-Hall»-ban nagy összejövetel lesz. Azután ugyan csak Londonban, márczius 7-től 12-ig különféle ünnepélyek lesznek; 12-től 19-ig pedig a vidéki nagyobb városokban; márczius 20-tól pedig május 1-ig a körüllevő országokban ugyanilyen dolgok. Az ünnepélyek rendezésén kívül tervbe van véve egy százados alap létesítése is. A mi közadakozásból jönne össze s arra szolgálna, hogy

a Társulat legalább 100 újabb biblia terjesztő férfit s 100 biblia terjesztő nőt alkalmazhatna, továbbá új fordításokat eszközölhetne, a már elkezdett fordításokat kibővíthetné s teljessé tenné, a vakok számára, a szentírásból újabb részleteket hozna forgalomba; a Társulat történetét s a különböző biblia fordítások történetét kiadná, stb.

Ezek után már némi fogalmat alkothatunk magunknak úgy a Társulatról, mint annak emberi erőt meghaladó működéséről. Ne feledjük el meggondolni azt se, hogy e Társulat áldozatokkal járó tevékenységéből mostanában nekünk magyaroknak jutott ki leginkább. Mert 1832. óta — tehát már több mint 70 esztendeje — Isten jóvoltából mindig innen kaphattunk bibliát. E Társulat nyomatta azt nekünk s e Társulat emberei terjesztették nálunk. Feltűnés nélkül, de buzgón folyt a munka. Daczára annak, hogy részünkről vajmi kevés támogatásban részesült. Nagy szégyen ez mi reánk, hogy ilyenek vagyunk!... Ne legyen így tovább!... Külföldi testvéreinktől vegyük át a terhet, úgy a biblia, mint az evangyéliomi iratok nyomtatására és terjesztésére nézve álljunk talpra magunk. Az Isten velünk lesz!... Az 1904. év márczius 7-én tehát, mikor a «Britt és Külföldi Biblia Társulat» 100 éves fenállása emlékére ország világszerte ünnepélyek lesznek, alakítsuk meg a «Magyar Biblia és Evangyéliomi Irat-Terjesztő Társaság»-ot!... Ilyen czímen, ilyen célból van is már egy alap s működik is már néhány év óta. A «Bethánia Egylet» is kezdett már ilyen irányu munkálkodást. Tehát nincs a mi útját állja annak az eszmének, mert itt az ideje! — hogy megalakuljon a «Magyar Biblia és Evangyéliomi Irat-Terjesztő Társaság!»...

Csak a mi hitetlenségünk, kishitűségünk vagy gyávaságunk lehet az akadály!...

MAGYAR KERESZTYÉN.

Milyen halakat fogtak az apostolok a Genezáret tavában ?

Mindnyájan tudjuk, hogy az apostolok közül négyen, nevezetesen Simon-Péter és András, valamint a Zebedeus két fia Jakab s János halászok voltak a Genezáret vagy Tiberias taván, mielőtt őket az Úr emberek halászatára elhívta volna. Kit ne érdekelhetne hát, hogy ugyan miféle fajta halak lehettek azok, amelyekre az apostolok hajdanában hálóikat kivetették? Olyanok voltak-e azok, mint a mi vizeinkben élő halak, vagy pedig egészen más formák?

Erre pedig biztosan meg tudunk felelni, mert tudós utazók megvizsgálták a Genezáretben élő halfajtákat s leírták, le is rajzolták azokat; már pedig ma is csak azok a fajták élnek ott, a melyek Krisztus urunk idejében, tehát így megtudhatjuk, a mit tudni szeretnénk.

A Genezáret tavának hosszúsága 21 kilométer, szélessége, a hol legnagyobb, 9 kilométer, mélysége pedig 50—60 méter közt változik, ámbar vannak olyan helyei is, a hol a mélység 250 méter. Vízének íze nem valami jó, kotrós és egy kissé sós, de azért szűkségből meg lehet inni.

A tóban és környékén rengeteg állat tanyáz. Roppant sok gödény halásztat a sekélyebb helyeken, bentebb pedig búbos vöcskök úszkálnak, míg a parton temérdek szélkiáltó és egyéb madár futkározik, hihetetlen sokaságú teknősbéka mászkál, melyek közt félméteres hosszúságúak is vannak. Vörösös-fehér színű rák is temérdek sok van, a tó feneké pedig borítva van vízi csigákkal és kagylókkal. A tó partjait sűrű oleander-bokrok borítják, melyeknek piros virága a tó gyönyörű kék vizével pompás harmoniába olvad össze. Vannak a parton papirus-bokrok is, amelyeknek leveleire a régiek írni szoktak volt.

Hal rengeteg mennyiségű él ezen szép tóban s mai napság is nagyon hamar megtöltheti vele a halász bárkáját, akár mint az apostolok idejében, midőn is . . . «megtölték mind a két hajójukat annyira, hogy csaknem elmerülének». (Lukács ev. V. 7.) Sőt ma nyilván több a hal, mint hajdan, mert most kevés halász van.

Húsú különféle fajta hal él a Genezáretben, szinte hihetetlen sokaságban. Ezek közül két fajta a legnevezetesebb és leggyakoribb, a tudományos nyelven úgynevezett Chromis és Clarias, melyek az egész vidék lakosságát táplálják. Ennek a két halfajtának a rajzát is bemutatjuk.

Különösen roppant sok van Chromis. Ez némiképp a mi potyánkához hasonlít, de különös benne az, hogy a háta felső része, valamint a feje alsó része, mintha úgy volna oda toldva, a mint ez rajzunkon is jól meglátszik. A nagysága ennek a halnak egy jó arasznyi vagy nagyobb is, az íze pedig igen jó. A tó csendesebb részeiben szeret tanyázni s ha sebesebb vízbe kerül, ott már nem igen bír az árral. Pedig ilyen hely is van a Genezáretben, nevezetesen azon a részen, ahol a Jordán keresztül folyik rajta.

Ha ide kerül a Chromis, akkor az ár elkapja és lesodorja a Holt-tengerbe a hol pedig a hal rögtön elpusztul. Ezért a Holt-tenger partjain, azon a tájon, ahol a Jordán beleszakad, folyvást

óriási mennyiségű döglött Chromis hal hever, amelyeken aztán egész sereg vadállat, holló és más egyéb madár lakmározik.

Így volt ez a hajdan korban is s talán erre céloz Ézékiel, midőn ezt mondja: «És hagylak téged a pusztában, téged és minden te folyásidban levő halakat; a mező színére esel és egybe nem szedetel és nem gyűjtetel; hogy légy eledelül a földi vadaknak és az égi madaraknak». (XXIX. 5.)

Csodálatos ennek a halnak a szaporodási módja. A nőstény vagy 200 sötétzöld színű ikrát tojik egy iszapba vájt gödröcskébe, a hím pedig felkeresi az ikrát és azt szemenként a szájába szedgeti s egymás mellé szépen odaragasztgatja a nyálával a szája üregébe. Itt az ikra nemsokára kikel, de az apró halak ném hagyják el az apai száját, hanem mindaddig benne maradnak, míg csak annyira meg nem erősödnek, hogy aztán már maguk erejéből is megélhetnek. Ezen apró halak különben szép ezüst színűek s ha az öreg halat kifogják, akkor az rögtön kihullatja a szájából az apróságokat, a mi igen különös látványt nyújt, mert éppen úgy tetszik, mintha a hal apró ezüst cseppeket hányna ki.

A Chromis halat különös jó ízeért nemcsak az ember, hanem a gödények és vöcskök is nagy buzgósággal pusztítják. Különösen ez az utóbb említett madár tesz bennök roppant pusztítást, mert ennek az a szokása, hogy a halat ritkán eszi meg egészen, hanem annak csak a szemét; még pedig egyetlen vágással mind a két szemét ügyesen kiveszi, hogy valójában csodálkozni kell rajta. Sok hal azonban ezt a sebet is kibírja, mert eleget lehet olyan vak halat fogni a Genezáretben, a melyeknek a fejükön keresztül vágott csőforma lyuk szépen beforradt.

Másik nevezetes hala a Genezáretnek a Clarias, mely némikép a harcsához hasonlít. Ez meglehetősen nagy hal, rendszeren fél méter hosszúságú, de egész méteresre is megnőhet. Különös tulajdonsága ennek a halnak, hogy több napig is el tud víz nélkül élni, ha pedig a halász kifogja, hangosan morog, vagy úgy nyivákol, mint a mérges macska.

Ilyen különös halak élnek tehát a Genezáret tavában s ilyenekre vetették ki hálóikat annak idején az apostolok is.

A puszta kertben.*

Hol; mikor itt jártam, a porhanyó földben
 Fürge lépteimnek mindig nyoma maradt,
 Főlehajtva járok, búsan, törődötten;
 Zúzmarás faágak zörögnek fölöttem,
 Csikorog a fagyos föld égő talpam alatt.

Odatartok most is a szőlőlugasba,
 Dús gerezdek helyén kopár vesszők állnak;
 Száraz kötelékük zord szél lobogtatja —
 Koszorúja lehullt, csak emlékszalagja
 S jeltelen fejfája áll a termő nyárnak.

Itt állt a nagy karszék. Egy asszony ült benne.
 Lépteim zajára úgy sugárzott arcza.
 Úgy meg, megpróbálta: hátha felkelhetne, —
 De csak visszaroskadt. Köny hullott fejemre.
 Szegény kicsi árvám! úgy elmondogatta.

Aztán együtt sírtunk. Akkor nem értettem, —
 Csak, mikor — karomba fogódzva — feljöttünk,
 Támadt fájó érzés gyermeki keblemben;
 Hozzája simultam jobban, görcsösebben, —
 A lombok susogva hajlongtak fölöttünk . . .

Visszafelé tartok. Fájdalom űz tova.
 Fájó veszteségem felújítja minden . . .
 Utamon megállít a vén ákác lombja;
 Akkor rám borúlt, most tövise arcomba';
 De e seb nem oly mély, mint ez itt — a szívben.

ÁCHIM GÉZA.

* Mutató a szerzőnek újév után megjelent verskötetéből.

Különfélék.

Szász Károly lemondása. A dunamelléki ref. egyházkerület érdemes püspöke, Szász Károly, agg korával járó gyengeségére hivatkozva leköszönt díszadó, terhes állásáról. Tiszteletünk, csodálatunk, hálaánk kíséri a nyugalom csendes hajlékába. A magyar nemzet s a protestáns egyház leghűbb fiai közül való volt, a kit a mi kisebb nemzedékünk pótolni sehogy sem tud. Fáradhatlan munkás, a ki minden téren óriási eredményeket ért el. Fiatalon, mint honvéd küzdött a hazáért, majd pap, tanár, képviselő, miniszteri tanácsos és püspök, íróképen szolgált a közügyet. Változatos pálya jutott osztályrészeül, de mindig híven sáfarkodott talentumaival s mindenütt teljesítette kötelességét, mint az őrálló katona, egészen

ereje elhanyaglásáig. Könyveiből egész kis könyvtár telnék ki s szinté elképzelhetetlen, hogy tudta ezt mind egy ember megírni. Most is jelent meg egy remek műfordítása, Milton angol költő hymnusa, mely az ősz öreget ereje teljességében mutatja. Isten adjon a megfáradott hív szolgának holdog csendes életalkonyt. A sok nemes magból, mit élte folytán az emberi szívekbe elvetett, egész erdő támadt. Találjon benne örömet, boldogságot. Hisz az ilyen nagy szívnek nincs igazabb vígasza, mint az a tudat, hogy nem élt hiában, munkájából élet és áldás árad!

Günther M. Vilmos. Egy igaz polgár emlékének szentelek pár sort e helyütt. Günther M. Vilmos a pozsonyi ev. gyülekezet felügyelője meghalt. Nem országos jelentőségű pálya után dőlt ki, mégis érezzük, hogy ritka szép, nemes élet aludt ki benne. Kiváló egyéni tulajdonságai révén egyszerű kereskedőből a közbizalom legdíszesebb polcaira emelkedett fel. Mindenütt élénk kötelességtudás, fáradhatatlan munkásság, jó szív, az élet eszményi javainak szeretete jellemezte. Pozsonyban az egyházi életben új korszakot nyit az ő neve. Alkotásai hirdetik nagy lelkét, áldják emlékét.

Mit tenne Jézus? A Prot. Irodalmi Társaság *Házi Kincstárjában* tartalmaz s érdekes munka jelent meg az idén. Scheidon amerikai írónak *Az ő nyomdokain* vagy *Mit tenne Jézus?* című munkáját szépen folyó magyarsággal fordította le Csizmadia Lajos pápai theol. tanár. A munka tárgya az, mit tenne Jézus a mi korunkban, mint pap, szerkesztő, gyáros, köztisztviselő, tőkepénzes stb. Krisztus követésének e kiválóan gyakorlatias magyarázatába bele van szöve az amerikai egyházi élet eleven, színes rajza. Érdekes és épületes könyv. Ára szép kötésben 2 korona.

Az állatok világa ismét egy füzzettel (115) gyarapodott. A korszakos munka magyar átdolgozója a tűzok-félék ismertetését folytatja benne, s miután a család leírását az ázsiai galléros tűzokkal befejezte, áttér az ugar-tyúk tüzetes ismertetésére. Sokkal érdekesebb ennél a pingvin-alakúak, majd az utánuk következő viharmadarak csoportja, amelyekről fölötte érdekes dolgokat tudunk meg a Chernel István népszerű és színdús munkájából. Csupa exotikus madarak tartoznak ide, melyeket a laikus nem igen, vagy tévesen ismer. s a magyar Brehm egyik legnagyobb érdeme, hogy ezeket a téves vagy hiányzó ismereteket helyreigazítsa, vagy pótolja s élethíven festi le nem csupán a madár természetrajzát, hanem magát az állatot is, a szövegbe nyomott, vagy mellékletenként a füzet elején található képekben. Így a mostani füzethez külön mellékletképen kapjuk a Réti-Sas művészies fekete nyomású képét, a melyen a merész

ragadozó éppen abban a helyzetben látható amint zsákmányára lecsapott és áldozatát a földre szorítja karmaival; a párja pedig még fölötte kering a levegőben és szintén lecsapni készül. E díszes fekete tónusu képen kívül még igen sok apróbb szövegkép van a füzetben, a legjelesebb művészekről. Általában az «Állatok Világa»-nak ez a magyar nyelvű átdolgozása többféle tekintetben fölötte nagy és fontos szolgálatokat tesz a kulturának; maga a szöveg oktat, szórakoztat és növeli ismereteinket, színes és fekete képei pedig nyönyörködtetnek, mert csupa művészi rajzok, s a színes mű-mellékletek egyik-másika a legsikerültebb kézifestés hatását teszi. Az eddig megjelent füzetek már öt nagy, díszes kötetet töltenek meg, s egy-egy ilyen kötet, remek aranycirádás félbőr kötésben 18 korona, míg az egyes füzetek ára 80 fillér. Mind a kötetek, mind a füzetek megrendelhetők a kiadó cégénél (Légrády Testvérek, Budapest, V. Váci-körút 78.) de kapható minden haza könyvkereskedésben is.

Felhívás

*az evangyéliomi protestáns közönséghez „Dr Luther Márton
Művei”-nek magyar kiadása ügyében.*

A «Luther Társaság» 1903. november 12-én Budapesten tartott közgyűlése egyhangú lelkesedéssel határozta el, hogy — tekintettel a reformáció emlékünnepének közelgő uégy százados fordulójára vagyis 1907. október 31-ére — édes magyar nyelvünkre lefordítva kiadja «Dr. Luther Márton Művei»-t.

Századok sajnálatos mulasztásának pótlása részünkről, evangyéliomi protestánusok s kiváltképen ág. hitv. evangélikusok vagy mondjuk így: lutheránusok részéről pedig egy nagy becsületbéli tartozásunk letörlesztése akar lenni ez a vállalkozás. S erre első sorban kötelezve érzi magát az az irodalmi társaság, a mely zászlajára a nagy Luther nevét írta.

Azért is meg vagyunk arról győződve, hogy a «Luther Társaság» e nagy elhatározását a mívelt közönség, a magyar nemzeti irodalom minden barátja s különösen is az evang. protestáns hívek örömhír gyanánt üdvözlík.

Mert Luther nemcsak a mienk. Mint páratlan történeti nagyság s hozzá nagy író is kihívja mindazok érdeklődését, a kik — tartoznak bár egyébként akármely körhöz — az emberiség szellemi életfejlődésének kimagasló s időtlen időkre iránytadó tényezőit kultúr-történeti szempontból méltatni s általán a mult nagy tanúságait és vívmányait a jelenkor javára értékesíteni tudják és akarják.

És szent meggyőződésünk, hogy «Dr. Luther Márton Művei» ép e szempontból hazánkban is igen nagy és áldásos szolgálatot fognak teljesíteni. Sok eddig elfogult olvasó szemeit nyitják meg s hitelesen igazolják, hogy Luther az emberi művelődésnek épenséggel nem átka, hanem egyik legnagyobb áldása vala, hogy fegyverei sohasem testiek, hanem mindég szellemiek voltak és erősek Istennek minden a Krisztus és az ő igazsága ellen emelt magaslat lerombolására.

E művek bemutatják mindenkinek az igazi Luthert, úgy a milyen volt s nem a mint a célzatosság festegeti s elvezetnek egy nagy kornak eredeti s tiszta forrásához.

Ni evangyéliomi protestánsok pedig — úgy véljük, egy szó ellenmondás nélkül jelenthetjük ezt ki — tartozunk bár a reformáció egyik avagy másik irányához, e művekből tisztán megértjük, mi sejtésképen eddig is élt mindnyájunk öntudatában, hogy a Luther név nekünk több, mint pusztán történeti emlék, hogy Eszme az, mely koporsójából kitörve, az eget immár megívta s uralkodik szíveinkben, mint a vallás-erkölcsi megújhódás, a személyes élő hit, a lelkiismeretbeli szabadság, az önálló tudományos kutatás és erkölcsi felelősség, egyszóval, mint a folytonos haladás és tökéletesedés örök elve, lelke és ereje.

Azért a «Dr. Luther Márton Művei» a Szent Biblia mellett a vallás-erkölcsi s ebből folyólag az egyházi téren való folytonos reformációnak elsőrendű autentikus jogforrása és leghatalmasabb fegyvertára lesznek és maradnak kezünkben.

Ha megvetjük vagy letérünk a bennök inkarnált elvi állásponttól, — létalapunkat adtuk fel: evangyéliomi világosságunk ki-alszik, a só megízetlenedik. E manapság nem is egészen alaptalan aggodalom legyen tehát egyik főok arra, hogy magyarhoni evang. protestáns egyházunk, e szent Sion kívül-belül erősen ostromolt várfalai között megszólaltassuk a vezért s tőle nyerve erőt és biztatását, megújult lélekkel és rettenthetlen bátorsággal harcoljunk a nemes harcot mind egész a diadalomig.

Mert Ő mondja: Erős várunk nekünk az Isten!

* * *

A mi már irodalmi nagy vállalatunk közelebbi módozatait illeti, ép kitűzött célunkból kifolyólag s számolva anyagi erőink gyarlóságával is, nem szándékunk, hogy dr. Luther Márton összes műveit átültessük édes magyar nyelvünkre. Ez mai viszonyaink között szinte megoldhatlan feladat volna s voltaképen sürgős is. Nagy dolgot

végeztünk, ha csupán az ő maradandó becsű műveivel gazdagítottuk is irodalmunkat. Tehát csak szemelvényes, de azért úgy a reformáció, mint Luther személyes fejlődése szempontjából egységes és teljes gyűjtemény képe lebeg szemünk előtt.

Eltérőleg az eddigi német, avagy latin-német kiadásoktól, a melyek Luther Műveit vagy tárgyi (ilyenek: a wittenbergi, a Walch-féle, az erlangeni, a Köstlin-féle) vagy időrendi (ilyenek: a Zimmermann-féle s a legújabb egyetlen kritikái, a weimári) szempont szerint csoportosítják, mi — tisztán magyar nyelvű kiadásunkban — a kettős szempont egyesítésére igyekezünk, vagy külön-külön be fogjuk mutatni Luthert, mint egyházreformátort, mint egyházszervezőt és mint egyházépítőt, de olyformán, hogy akár egyik, akár másik körben mintegy szemünk előtt lássuk őt fejlődni, megnőni.

E szempontból az egész anyagot következő módon csoportosítjuk:

I. Egyházreformáló iratok. E csoport egy kötetben az 1517—1521-ig vagyis a wormszi birodalmi gyűlésig terjedő időszak termékeit foglalja magában a következő rendben: 1. A keresztyén olvasóhoz. Luther saját előszava 1545-ből. 2. A 95 tétel. 1517. 3. A 95 tétel magyarázata és igazolása. 1518. 4. Védekezés X. Leo pápa előtt 1518. 5. Felelkezés Kajetánról X. Leo pápához. 1518. 6. Védekezés Bölcs Frigyes választófejedelem előtt. 1518. 7. Felelkezés az egyetemes zsinathoz. 1518. 8. Nyilatkozat néhány hitcikk dolgában. 1519. 9. A lipcsei vitatételek. 1519. 10. A lipcsei vitatételek magyarázata, 1519. 11. A római pápaságról. A hirhedt lipcsei romanista, a ferencrendi Alveld Ágost ellen 1520. 22. A német nemzet nemességéhez a keresztyén társadalom megjavításáról. 1520. 13. A keresztyén ember szabadságáról. 1520. 14. Az egyház babiloni fogságából. 1520. 15. Az Eck-féle bullákról és hazugságokról. 1520. 16. Az antikrisztus bullája ellen. 1520. 17. A pápás könyvek megégetéséről. 1521. 18. Felirat V. Károly császárhoz. 1521. 19. Felirat a római szent birodalom választófejedeleméhez, fejedelmeihez és rendeihez. 1521.

II. Egyházszervező iratok. E csoport két kötetben az 1521—1530 vagyis az ágostai birodalmi gyűlésig és az 1530—1546 vagyis Luther haláláig terjedő időszak termékeit foglalja magában, a következő rendben:

Első kötet. 1. Rövid tételek a fogadalmakról és a kolostori szent életről. 1521. 2. Felelet VIII. Henrik angol királynak az egyház babiloni fogságáról szóló értekezés ellen írt könyvére. 1522. 3. Intés az összes keresztyénekhez, a zavargásoktól és lázadásoktól való óvakodás tárgyában. 1522. 4. A misével való visszaélésről. 1522.

5. Az emberi tanoktól való óvakodásról. 1522. 6. Az úrvacsora szentségének két szín alatt való élvezéséről és egyéb újításokról. 1522. 7. A szűzek kolostorból isteni jog alapján való kilépéséről. 1523. 8. Krisztus szent teste szentségének imádásáról. A cseh-morva testvérekhez. 1523. 9. A gyülekezeti közpénztár szervezéséről. 1523. 10. A keresztyén gyülekezet jogáról és hatalmáról. 1523. 11. A gyülekezeti istentisztelet rendjéről. 1523. 12. A világi felsőségről. 1523. 13. A parasztok rablógyilkos bandája ellen. 1523. 14. Németország összes városi polgármestereihez és tanácsosaihoz keresztyén iskolák állítása s fentartása ügyében. 1524. 15. A meissenai új bálvány és az öreg ördög ellen. 1524. 16. A mennyei próféták ellen. 1525. 17. A német mise és az istentisztelet rendje. 1526. 18. Krisztus emez igéjének: «Ez az én testem» — igazságáról a rajongók ellen. 1527. 19. Nagy hitvallás az Úrvacsoránál. 1528. 20. A kis Káté. 1529. 21. A nagy Káté. 1529. 22. A marburgi 14 cikk. 1529. 23. A kulcsokról. 1530. 24. Intés az ágostai birodalmi gyűlésen egybegyűlt lelkipásztorokhoz. 1530.

Második kötet. 1. Az úgy vélt császári rendeletről. 1731. 2. Intés a kedves németekhez. 1531. 3. A Zwingliánusokkal folytatott tárgyalásokról. 1534. 4. A Konstantin adományáról szóló cikk. 1538. 5. A schmalkaldi cikkek. 1838. 6. Az antinomistikus vita. 1838. 7. A zsinatokról és egyházakról. 1539. 8. Kis hitvallás az Úrvacsorájáról. 1544. 9. Az ördög-szerzette római pápaságról. 1545.

III. Egyházépítő iratok. E csoport öt kötetben Luther kiváló Írásmagyarázatait, történeti vagy egyéb szempontból jelesebb Szentbeszédeit, Leveleit (különös tekintettel a magyar vonatkozásúakra), Népiratkáit, Énekeit és Aranymondásait foglalja magában. Ezek részletezésébe felesleges volna ez alkalommal bocsátkozni. Az egyes kötetek terjedelme a pártolás mérve szerint tágul avagy szűkül de 40 (negyven) nyomtatott ívnél több s 30 (harmincz)-nál kevesebb nem leszen.

Minden egyes iratot rövid — a kortörténeti, keletkezési viszonyokra s az alapgondolatokra rámutató — bevezetéssel s a legszükségesebb tárgyi magyarázó-jegyzetekkel látunk el, hogy ekként olvasás közben Luther fejlődésének, a reformáció szellemi mozgalma forrongó s kialakuló eszméinek benső képe tisztán állhasson előttünk.

A szöveg revídiálásának az egyetlen kritikái, vagyis a Knaake-féle weimári kiadást tartjuk szem előtt.

Egy-egy kötet árát 6 koronában szabjuk meg. Évenként egy kötetet adunk. Az első kötet 1904. október 31-ére jelenik meg. Jelentkezéseket az egész vállalatra, előfizetéseket azonban csakis egyes

kötetekre fogadunk el. Felülfizetéseket, általán pártoló adományokat a leghálásabb köszönettel fogadunk a valóban nagy és minden áldozatra méltó cél érdekében.

Hisszük és reméljük is, hogy a különböző egyházi testületek lelkeszi értekezletek, iskolák, lelkészek, tanárok, tanítók, előkelő s vagyonosabb uraink és általán a mívelt evangyéliomi protestáns közönség sietni fog üdvös vállalkozásunk támogatására.

A Luther-Társaság tisztelt tagjait is kérjük a gyűjtő-íveket aláírni, mert a fentemlített művek nem fognak tartozni a tagilletményhez.

* * *

A jelentkezések, adományok és előfizetések: Bendl Henrik pénztáros úrhoz (Budapest, Deáktér 4. sz.) intézendők.

A szellemi részt a Luther-Társaság megbízásából dr. Masznyik Endre, mint szerkesztő, a legkiválóbb erők közreműködésével látja el.

Felhívásunkat Luther lelki atyánknak «A keresztyén Olvasóhoz» intézett saját szavaival fejezzük be:

«Élj boldogul, nyájas olvasó az Úrban és imádkozzál, hogy az Ige terjedve terjedjen és hatalmán megtörjön a gaz Sátán ereje! Mert erős és gonosz ő, most is mindenfelé dühöng, mint ki nagyon is jól tudja és érzi, hogy napjai meg vannak számlálva

A minden kegyelem és irgalom Istene pedig erősítse meg a maga dicsőségére és nyája vigasztalására. Amen.»

Kelt Budapesten, 1903. nov. 30. A «Luther-Társaság» nevében és megbízásából: dr. Zsilinszky Mihály, a «Luther-Társaság» elnöke; dr. Masznyik Endre, a Luther irod. vállalat szerkesztője; Majba Vilmos, a «Luther-Társaság» titkára.

Olvasóinkhoz.

A «Jó Pásztor» ezzel a számával egy időre elbúcsúzik olvasóitól.

Nagy hivatalos elfoglaltságunk nem engedi, hogy hónapról-hónapra kiadjuk s bármekkora örömmel irtunk is benne a Krisztus evangyeliomáról, ezen a módon nem hirdethetjük többé. Elszakadni azonban — nem szakadunk el egymástól. Ezt a kis vállalatot, a melyet a magyar protestáns írók legjava tűntetett ki támogatásával s a mely körül az igében kedvét lelő kis lelkes nyáj csoportosult, nem hagyhatjuk abba; rövid idő múltával új formában ismét megjelenik közönségünk előtt. Iránya, tartalma ugyanaz marad, csupán külső ruhája változik meg. Ugyanaz a szellem vezérli, ugyanazon írók dolgoznak bele s hiszszük, hogy új alakjában is kivívja az Istent szeretők, az élet vizére szomjazók ragaszkodását.

Ára a régi marad, 2 korona. A kik 1904-re beküldött előfizetésöket visszakívánják, legyenek szívesek egy levelezőlapon a szerkesztőt értesíteni. A kitől értesítés nem érkezik, azt továbbra is megrendelőnek tekintjük.

Olvasóinknak melegen köszönjük az eddigi szíves pártolást és kérjük a jövődre is támogatásukat. Nem a mi magunk számára, hanem az ügy érdekében. Nem a magunk javát szolgáljuk, hanem Isten országát. Csak az a lelküinktől lelkezett óhajlásunk vagy, hogy ennek a nagy célnak, Isten országának hasznos eszközei, érdemes szolgálói lehessünk.

Boldog új esztendőt kívánunk olvasóinknak s az összes magyar protestáns hitfeleknek!

Isten velünk — a viszontlátásig!

Pozsony, 1903. december végén.

Kovács Sándor,

theol. akad. tanár,
a «Jó Pásztor» szerkesztője.